

DELAVSKA ENOTNOST

22. XI. 1975 – ŠT. 46 L. XXXII

PRIHODNJE LETO VSELJUDSKO
PROSLAVLJANJE STOLETNICE
CANKARJEVEGA ROJSTVA

»V ARENI ŽIVLJENJA SEM STAL...«

Tako je zapisal o sebi pisatelj in socialist Ivan Cankar, katerega 100-letnico rojstva bo v letu 1976 proslavljal ves slovenski narod, hkrati z njim pa tudi jugoslovanski narodi in narodnosti in evropska kulturna javnost.

Praznovanje tega jubileja bo v Sloveniji potekalo skozi vse prihodnje leto. Slabega pol leta pred samim spominskim dnevom, 10. majem, so priprave na proslavljanje že v polnem teku. Delujejo že številni odbori za proslave, še posebej v pisateljevem rojstnem kraju na Vrhniki in v Zasavskih revirjih, kjer je socialist Cankar kandidiral. Odbori za proslavljanje načrtujejo predavanja, seminarje, simpozije – tudi z mednarodno udeležbo, literarne večere, recitale, založniške akcije, in še bi lahko naštevali pobude za številne kulturne, umetniške, izobraževalne in znanstvene prireditve.

Toda proslavljanje stoletnice rojstva Cankarja, tega velikega umetnika in družbenega vizionarja ne sme ostati le v krogih družbenih kulturnih, umetniških, izobraževalnih in znanstvenih institucij. Proslavljanje naj postane res vseljudsko, vsenarodno, kot je dejal akademik Ivan Kreft pred dnevi na prvi seji odbora za proslavo tega jubileja, ki jo je vodil predsednik RK SZDL Mitja Ribičič. Ali, kot je dodal pisatelj Ciril Kosmač: naj bi se ne ukvarjal z vprašanji, kdo je bil Cankar in kaj nam pomeni, le ožji krog intelektualcev, pomembnejše je, koliko bomo omogočili, da bo Cankar postal bližji preprostim delovnim ljudem in da jim bo dostopna knjiga s Cankarjevo umetniško in politično besedo in mislijo. Še so dodajali, da je smisel proslavljanja v tem, da Cankarjeva beseda in misel prodeta globoko v zavest čim širših plasti preprostih ljudi, zlasti delavcev, kajti Cankar je bil vedno delavski pisatelj, mislec in vizionar, ki je za zaupanjem gledal v bodočnost delavskega razreda.

Praznovanje stoletnice rojstva Ivana Cankarja naj bi v letu 1976 torej dalo našemu družbeno-političnemu in kulturnemu dogajanju poseben pečat. Kot je bilo Cankarjevo delo vedno povezano s slovenskim delavskim gibanjem, tako je za uspeh in celovito osmišlitev proslavljanja obletnice njegovega rojstva bistveno, da vtkemo Cankarjevo misel v naša prizadevanja za izgradnjo socialistične samoupravne družbe. Da torej Cankarja pokažemo v vsej njegovi aktualnosti, kot je dejal Mitja Rotovnik, naš današnji čas pa kot nadaljevanje tistega novega obdobja v zgodovini slovenske družbe, katerega pomemben sotovorec je bil prav Cankar sam.

Proletariat je bil za Cankarja množični nosilec družbenega napredka. Usoda slovenskega naroda je bila za Cankarja neločljivo povezana s cilji delavskega razreda. Za Cankarja svobode kulture ni bilo brez socialne in politične svobode. Zato bi, v prenesenem pomenu besede, najlepši spomenik Cankarju v prihodnjem letu postavljali tudi s tem, če bomo dosegali pomembnejše premike v podružbljanju kulturnih programov in kulturne akcije – zlasti med delavci, če bomo uspešnejši pri vzpostavljanju trdnjših samoupravnih vezi med kulturo in delavci in ne nazadnje, če bomo to jubilejno leto storili prvi pomembnejši premik na tistem področju, kjer smo bili domala vsa povojna leta najbolj neustvarjalni: da bi začeli uresničevati tudi nekatere prepotrebne investicijske projekte za potrebe kulture in umetnosti, projekte, ki so jih porivali v ozadje vse doslej vsi drugi investicijski projekti.

Odbor za proslavljanje 100-letnice Cankarjevega rojstva je sklenil, da bo osrednja slovenska proslava 8. maja v Ljubljani kot množično in vseljudsko kulturnopolitično zborovanje. Že zdaj in vse prihodnje leto pa si moramo tudi v sindikatih prizadevati, da bodo razmišljanja o Cankarju segla v sleherno delovno okolje in da se bo s Cankarjem in njegovo dobo in še posebej z aktualiziranim Cankarjem lahko srečal sleherni samoupravljevec.

SONJA GAŠPERSIČ

Andrej in Boris naredita domačo nalogo v šoli. Ne sicer v celodnevni šoli, pri njih imajo še vedno le podaljšano bivanje. In tovarišica jim pri tem pomaga, saj se mamica in očka ne razumeta na novo matematiko. Žal pa na nekaterih šolah že skoraj ne morejo več organizirati niti podaljšane bivanja, ker učitelji in profesorji odhajajo drugam. Andreji in Borisi pa ostajajo in čakajo na pomoč pri učenju in domačih nalogah. – Foto: A. AGNIČ

SINDIKATI IN DRUŽBENO PLANIRANJE V REPRODUKCIJSKIH CELOTAH

Vsak mora opraviti svoj del dolžnosti

Dobri štiri meseci so minili, odkar so bila na skupni seji predsedstev RS ZSS in Gospodarske zbornice SRS sprejeta tudi osnovna izhodišča za delovanje in akcije sindikatov na področju družbenega planiranja v reprodukcijskih celotah. V tem času smo si precej, čeprav še ne docela izbistrili pojme o tem, kaj reprodukcijske celote sploh predstavljajo. Razen tega je osnutek zakona o osnovah sistema družbenega planiranja in družbenega plana Jugoslavije že nakazal jasna izhodišča delovanja vseh subjektov planiranja. Predsedniki delavskih svetov in sindikalnih organizacij iz največjih slovenskih delovnih organizacij, ki se že povezujejo v reprodukcijske celote ali pa bi to šele morali storiti, so v zvezi s tem minulo sredo na posvetu, ki je bil v Ljubljani, ugotovili, da takrat sprejeta izhodišča ostajajo v veljavi.

Ustvarjanje reprodukcijskih celot ne sme pomeniti izgovora, da bi zanemarjali nadaljnje dograjevanje dohodkovnih odnosov v obstoječih in med seboj tako ali drugače povezanih te-

meljnih organizacijah združenega dela. Nasprotno, pri združevanju dela in sredstev, kar je osnova sistema družbenega planiranja in zato tudi planiranja v dohodkovno soodvisnih delih reprodukcijskih celot, mora vsak odgovorno opraviti svoj del nalog, dolžnosti in odgovornosti. Najbolj odgovorni poslovodni organi so torej v celoti odgovorni za strokovne priprave in predloge, sindikati pa za to, da bo planiranje resnično potekalo po samoupravni poti in da bodo delavci v tem procesu dejansko odločili o svojem prihodnjem družbeno-ekonomskem razvoju.

Sindikati bodo še zlasti terjali, da bi planiranje na ravni reprodukcijskih celot temeljilo na planiranju delavcev v TOZD. Plani TOZD morajo biti celoviti. To pomeni, da delavci nikakor ne bi smeli glasovati zanje, če ne bodo jasno odgovorili tudi na vprašanje, kako bo združevanje dela in sredstev vplivalo na izboljšanje njihovih delovnih in življenjskih razmer.

Ni treba ugibati, ampak smo lahko že zdaj prepričani, da bomo v procesu družbenega planiranja spoznali mnoge slabosti sedanje samoupravne organiziranosti, zlasti še v TOZD in delovnih organizacijah. Zato mora planiranje postati ne le instrument delavcev za nadaljnje samoupravno dograjevanje organiziranosti združenega dela, ampak tudi orodje za dejansko učinkovit prispevek sindikatov k pospeševanju tega procesa in k temu, bo samoupravno sporazumevanje in dogovarjanje o planih zagotavljalo optimalne možnosti razvoja. Pogoj za to so seveda urejeni dohodkovni odnosi. Nekateri primeri, denimo v Iskri in v Litostroju, kažejo, da delavci sami in njihove sindikalne organizacije tako že ravnajo ali pa svoje delovanje vsaj skušajo usmeriti po tej poti. Tako je na pobudo sindikalne konference Iskre steklo dogovarjanje o tesnejšem sodelovanju v jugoslovanski elektronski industriji. Plan katerekoli TOZD v Litostroju pa je lahko sprejet šele, ko ga dodobra „preverijo“ vse TOZD.

Tako opredeljene naloge sindikatov seveda niso lahke. Prav zato so udeleženci posveta tudi podprli predlog, naj bi na ravni vseh reprodukcijskih celot ustanovili posebne medpanožne ali meddejavnostne sindikalne konference. Le tako bi namreč lahko na ravni reprodukcijskih celot usklajevali družbeno planiranje, kot ga bomo zasnovali in vodili v temeljnih in delovnih organizacijah. Nosilci priprav za ustanovitev omenjenih sindikalnih konferenc naj bi bili republiški odbori sindikatov.

Dolžnost medpanožne ali meddejavnostne konference sindikatov, do njihove ustanovitve pa iniciativnih odborov je, da na osnovi realne in celovite ocene dosedanjega planiranja v TOZD, delovnih organizacijah in na ravni reprodukcijskih celot, čimprej izdelajo svoje delovne programe. Pri tem naj bi osnovo za ocene sindikatov o dosedanjem planiranju in za nadaljnje delovanje oprli na dokumente strokovnih služb. Seveda pa bodo sindikati terjali, da bodo tovrstni dokumenti pravočasno pripravljene, razumljivi in realni. V vsakem primeru posebej pa morajo biti v njih opredeljeni tudi odgovorni nosilci nalog ter roki izvedbe.

Minuli teden je bila v Sloveniji na obisku delegacija zveze madžarskih sindikatov iz Železne županije, ki jo je vodil generalni sekretar županijskega sveta Magyar Gyula.

Goste iz Madžarske so najprej obiskali Koper, kjer so se pogovarjali s sindikalnimi delavci obalnih občin o delovanju sindikatov

in o njihovi vlogi v delovnih organizacijah, zatem pa so se v Luki Koper, seznanili z delom sindikata in s sodelovanjem luke z madžarskimi podjetji.

Goste iz Madžarske je v Ljubljani sprejel tudi predsednik RS ZSS Janez Barborič in se z njimi zadržal v daljšem razgovoru.

Foto: A. AGNIČ

»Okrogla miza«

Pobuda za pogovor za „okroglo mizo“ na temo „Zdravstvena rekreacija delavcev“ je prišla iz delovnega kolektiva „Plava laguna“ iz Poreča. V tem hrvaškem turistično-hotelskem podjetju so storili zares veliko, da bi delovnim ljudem omogočili kar največ tega, kar je v tem trenutku možno nuditi na področju športne in zdravstvene rekreacije. V zadnjih letih so zgradili na desetine športnih objektov, trim kabinetov, ambulant in nastanitvenih zmogljivosti.

Pobudo „Plave lagune“ smo prejeli in skupaj z RS ZSS sektorjem za šport in rekreacijo organizirali pogovor za „okroglo mizo“, ki je bil minuli petek v Domu sindikatov v Ljubljani. O koristnosti pogovora na temo zdravstvene rekreacije delavcev priča tudi udeležba, saj so za „okroglo mizo“ sedli predstavniki vseh večjih slovenskih delovnih organizacij, družbenopolitičnih organizacij in družbenopolitičnih skupnosti ter zdravstveni delavci s področja medicine dela.

Ta trenutek lahko ocenimo, da je pogovor za „okroglo mizo“ uspel, saj so bili pred nami razgrnjeni in prikazani vsi bistveni problemi s področja zdravstvene preventive kot tudi športne rekreacije zaposlenih.

„Še bolje bi seveda bilo, če bi do takšnega razgovora prišlo pred desetimi ali vsaj petimi leti, saj je ta dejavnost nadvse pomembna za boljše z dravje in delo naših delavcev in tudi za obrambno moč naših narodov.“ je med drugim dejal dr. Samo Modic, direktor Inštituta za medicino dela, prometa in športa, ki je naš pogovor za „okroglo mizo“ tudi vodil.

PLAVA LAGUNA

POREČ

delo in rekreacija

Mag. sc. Samo Modic, dr. med. – Klinični center v Ljubljani,
Inštitut za medicino dela, prometa in športa

ZDRAVSTVENO-PREVENTIVNA REKREACIJA DELAVCEV

Problematika

V skladu z našo ustavo in iz nje izhajajočimi predpisi naj delavci odločajo o sredstvih za delo, o delovnih razmerah, o rezultatih dela, o celotni družbeni produkciji in tudi o zdravstveno preventivni rekreaciji delavcev.

Ceprav so sprva mislili, da se človek lahko povsem prilagodi delu, nas bliskoviti razvoj znatnosti in tehnike vse bolj opozarjata, da moramo delovni proces, delovne priprave, delovno okolje, organizacijo dela in delovni čas prilagoditi delavcu. Sem sodi tudi vprašanje odmorov, dnevnih in tedenskih počitkov, letnih dopustov in zdravstveno preventivne rekreacije delavcev. Vse to spodbuja delavca, dviga osebno in družbeno produktivnost.

Človeški organizem se brani pred prevelikimi telesnimi in duševnimi napori, pred škodljivostmi pri delu, z utrujenostjo in s fluktuacijo; poškodbe pri delu in poklicne bolezni naraščajo, prav tako bolniški stalež. Bolezni in poškodbe se lahko končajo z invalidnostjo ali celo s prerano smrtjo. Vsak od teh pojavov (negativni kazalci zdravja delavcev) znižuje osebno in družbeno produktivnost, narodni dohodek in življenjsko raven nas vseh pa tudi obrambne sposobnosti naroda. Vemo, da je nešteto dejavnikov, ki vplivajo na dinamično ravnovesje delavce – delovno mesto. Lahko jih združimo v nekaj skupin:

– **delavec:** njegove telesne in duševne sposobnosti (lastnosti, njegovo zdravstveno stanje in delovna zmogljivost (delavčeva reaktivnost);

– **delovno mesto:** telesne in duševne obremenitve pri delu; fizikalne, kemične in biološke škodljivosti; psiho-socialne in družbenoekonomske razmere pri delu (položaj delavca, samoupravljanje, odločanje o enostavnosti in razširjenosti reprodukciji, medsebojni odnosi...);

– **širše okolje:** fizikalni, kemični in biološki dejavniki širšega okolja (onesnaženje življenjskega okolja); življenjske in družbene razmere v TOZD, OZD, v krajevni skupnosti, občini, republiki...;

– **varstvo pri delu:** tehnični, zdravstveni, socialni, vzgojni, pravni in drugi ukrepi.

Med varstvene ukrepe v širšem pomenu besed šodijo tudi odmori, dnevni in tedenski po-

Mag. sc. Samo Modic

čitek in letni dopust pa tudi zdravstveno preventivna rekreacija delavcev.

Odmor (prekinitev ali sprememba delovne aktivnosti) je najbolj uspešen ukrep za preprečevanje utrujenosti pri delu. Kar zadeva odmor, mora ekipa strokovnjakov (strokovnjak za rekreacijo, zdravnik – specialist medicine dela, psiholog dela...) najti najbolj smotrne odgovore na naslednja vprašanja: kdaj, koliko časa, koliko odmorov, kakšen odmor? (aktivni in pasiven).

Dnevni in tedenski počitek bi morali izpolniti z usmerjeno aktivno rekreacijo (rekreacija je zbir vseh aktivnosti, ki jih izvajamo z avoljo počitka in razvedrila, potem ko smo se osvobodili vseh poklicnih, družinskih in družbenih obveznosti).

Idealno bi bilo dan preživeti takole:

- osem ur dela,
- osem ur rekreacije,
- osem ur spanja.

Dejansko pa čas za poklicne, družinske in družbene obveznosti širimo ne le na račun rekreacije, temveč celo na račun spanja. Spanje kot končna oblika pasivnega počitka služi za obnavljanje telesne in duševne moči in je življenjska potreba človeškega organizma. Pri nas smotno porabo prostega

časa moti nadurno in honorarno delo, šolanje, strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje, neurejene servisne službe, oddaljenost od delovnega mesta, pomanjkljive možnosti za rekreacijo v domačem kraju itd. Kljub vsem tem težavam pa ne bi smeli vreči puške v koruzo. Na to nas namreč opozarjajo podatki o pričakovani življenjski dobi, ki pri slovenskih moških nad 45 let stagnira (pri ženskah še vedno raste), podatki o vzrokih invalidnosti in umrljivosti (kronično-degenerativne bolezni obtočil, dihal, gibal, novotvorbe, duševne motnje, poškodbe pri delu in poklicne bolezni). Ta skupina obolenj je namreč med drugim pogojena z našim načinom življenja, z našimi razvadami (alkohol, kajenje, neustrezna prehrana), s stresom pri delu in doma, s škodljivostmi pri delu, z onesnaženjem življenjskega okolja; k temu mnogo pripomore tudi naša neaktivnost. Premalo se gibljemo, neustrezno reagiramo v novih življenjskih in delovnih razmerah (neizobraženi, nevzgojeni, neosveščeni).

V razpravo je posegla tudi Nada Račič (v sredini) predstavnica republiškega sekretariata za industrijo – sektor za turizem

Zakonodaja

Zakonodaja o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in delovna razmerja med delavci in zasebnimi delodajalci (Republiška ureditev s komentarjem, ČZP Gospodarski vestnik I. knjiga, str. 27, Ljubljana 1974), Zakon o varstvu pri delu (Ur. l. SRS št. 32/74), Zakon o zdravstvenem varstvu (Ur. l.

SRS št. 38/74), predpisi s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja in tisti, ki obravnavajo pridobitev pokojnine na podlagi zavarovalne dobe, ki se šteje s povečanjem, Pravilnik o načinu in postopku za opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev (Ur. l. SRS, št. 33/71) predvidevajo tudi varstvene ukrepe, ki sodijo v področje zdravstveno preventivne rekreacije delavcev.

Zaključki

Načrtovalni aktivni odmor in počitek je z zdravstveno preventivnega stališča pomemben ukrep za boljše varovanje življenja, zdravja in delovne zmogljivosti naših delavcev.

Načrtovati bi morali posebej ukrepe za aktivni odmor, dnevnih in tedenskih počitek, letni dopust in posebej ukrepe v zvezi z zdravstveno preventivno rekreacijo delavcev.

Merila za uporabnike teh aktivnosti bodo različna, med drugim tudi zdravstvena. Ta merila bi bilo treba poenotiti in jih družbeno verificirati.

Nosilci vseh teh prizadevanj

bi morali biti sindikati, samoupravne delovne in interesne skupnosti, pri čemer bi morala sodelovati skupina strokovnjakov, v kateri so med drugim: strokovnjaki za usmerjeno zdravstveno preventivno rekreacijo delavcev, zdravniki – specialisti medicine dela in specialisti drugih strok, psihologi dela in športa ter drugi.

Prof. Drago Ulaga, VŠTK, Ljubljana

POMEN ŠPORTNE REKREACIJE ZA ZDRAVJE IN DELOVNO SPOSOBNOST STAREJŠIH OBČANOV

Na nedavnem portoroškem posvetovanju o varnosti pri delu je predsednik slovenskih sindikatov inž. Janez Barborič ugotovil, da modernizacija delovnih procesov še ni dala pričakovanih učinkov v večji humanizaciji dela. Posebej je opozoril na probleme izobraževanja za bolj varno delo kot tudi na bolj učinkovito preventivo ter na približevanje zdravstva delovnim organizacijam. Kako aktualna so ta vprašanja, lahko sklepamo po ugotovitvi na istem posvetovanju, namreč, da v Sloveniji zavoljo bolezni vsak dan ne dela 29.000 delavcev, zavoljo nesreč pri delu pa ne dela še nadaljnjih 3.000 delavcev.

Zavedamo se, da s športno rekreacijo ne bomo odpravili bolezni, motorične nesposobnosti, nepazljivosti in nesreč pri delu, lahko pa veliko pripomoremo k preventivi, zdravemu načinu življenja, čilosti, spretnosti in vsemu tistemu, kar sodi k delovni sposobnosti.

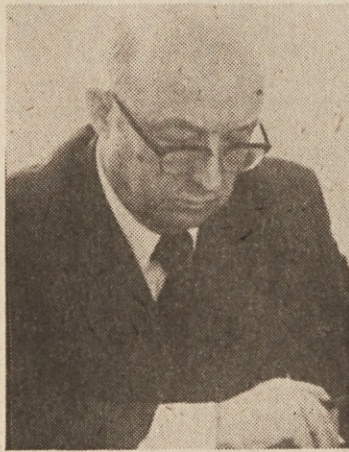
Dovolite, da za uvod osvetlim dva pojma, katerih razumevanje je pogoj za pravilno usmerjenost v športni rekreaciji; gre za to, kaj je zdravje in kaj fizična sposobnost?

Po definiciji svetovne zdravstvene organizacije je „zdravje popolna fizična, duševna in socialna blaginja in torej ne samo odsotnost bolezni ali invalidnosti.“ Kaj pa je sposobnost? To je potencial, ki usposablja organizem za vse vrste dela kakor tudi za to, da se po velikih obremenitvah kmalu umiri in preide v uravnoteženo stanje.

V teoriji zdravstvene in telesne vzgoje pomeni telesna sposobnost (physical fitness) samo del „celovite sposobnosti“, ta pa obsega tudi intelektualne, socialne in emocioanelne lastnosti. Komponente telesne sposobnosti so poleg psihomotornih lastnosti (moči, hitrosti, gibljivosti, koordinacije, vzdržljivosti itd.) predvsem trdno zdravje in normalna telesna teža. Zdravje je potemtakem temeljnega pomena, zato mora biti načelo zdravstvene usmerjenosti kar najbolj upoštevano tako pri telesni vzgoji in tekmo-

valnem športu kot tudi pri športni rekreaciji.

Zanimanje raziskovalcev na področju znanosti o športu je sprva veljalo le v prvemu obdobju življenja, to je mladosti. Uveljavila se je praksa, da so proučevali gibalne potrebe človeka predvsem v tistih letih, ko je najbolj sposoben za športno igranje in tekmovanje. Danes pa že prevladuje prepričanje, da

Prof. Drago Ulaga

pri telesni kulturi ne gre samo za mladino in tudi ne samo za vrhunske tekmovalce, temveč za človeka v vseh obdobjih njegovega življenja. V mladosti morajo dobiti ljudje športno znanje, športno vzgojo in športne navade, v mladosti je tudi potrebno, da se ukvarjajo s športnim tekmovanjem. Vse to velja za dečke in deklice, za fante in dekleta. V obdobju zrelosti pa gre predvsem za rekreacijo, da bi bili zdravi in odporni ter da bi čim dlje ostali na vrhuncu telesne sposobnosti.

Doba, ko je človek sposoben za športne rekorde, se konča že v prvi polovici življenja. Seveda pa bi bilo napačno in usodno, če bi ljudje prenehali s športom že v četrtem desetletju življenja, ko se ne morejo več uveljavljati med najhitrejšimi in najspretnejšimi. Trdimo, da je športna rekreacija v zrelosti in letih staranja prav tako potrebna kakor v mladosti. Na jasnem pa si moramo biti glede ciljev: ne gre več za uspešno tekmovanje, temveč za ohranjanje vitalnosti, utrjevanje zdravja, za normalno telesno težo in na-

sploh za to, da ne bi prezgodaj omagali.

Raziskovalci mednarodnega slovesa ugotavljajo, da je lahko „človek 20 let star 40“, če upošteva priporočila gerontologov in posveča potrebno pozornost tudi športni rekreaciji. V naših nadaljnjih razmišljanjih bomo skušali odgovoriti predvsem na dve vprašanji, najprej, zakaj športna aktivnost tudi za starejše občane, in potem, kakšna naj bo, da bo človek zdrav in čil ter sposoben tudi v starosti?

Za senescenco in senium, kakor imenujejo gerontologi drugo polovico življenja, je značilna involucija – razvoj navzdol. Ta razvoj je lahko hiter in se začne v nekaterih primerih že po 30. letu, kar je v znatni meri odvisno od načina življenja. Kdor živi naravno, kdor se utrjuje na svežem zraku, kdor odmerja del prostega časa aktivnostim za obnovo sil in za razvedrilo, je lahko pri močeh tudi v letih, ko grede njegovi vrstniki že v pokoj. Kdor pa živi afiziološko, kdor samo sedi, kdor samo dela enostransko in ne skrbi za rekreacijo in ravnovesje, kompenzacijo in podobno), kdor preživi ves dan v zaprtih prostorih, peša hitreje. Zdravniki govorijo med drugim o pešanju zaradi pomanjkanja gibanja, o „involuciji zaradi neaktivnosti“.

Telesno pešanje že v najboljših letih je splošen pojav, saj je znano, da tudi v razvitih deželah, kakršna je Švedska, večji del odraslih ni športno aktivnih. Zakaj so ljudje neaktivni? Zvečine zavoljo tega, ker zavest o aktivni vlogi, ki jo ima sleherni posameznik v boju za zdravje in za telesno sposobnost, še ni prebujena. Glede tega smo zaostali, neizobraženi, nevzgojeni, neosveščeni. Že od nekdaj so ljudje navajeni, da se zanimajo za zdravje šele takrat, ko „zagori rdeča luč“, ko začutijo slabost in fizično bolečino, skratka, ko zbolijo. K zdravniku prihajajo z željo, da jim prepíše zdravila, med drugim tudi taka za prebavo, za spanje, za hujšanje in podobno. Hipokrat in njegovi učenci so priporočali bolnikom tudi hojo, tek,

kopeli, znojenje, masažo in post praj posebno so priporočali zmernost v vsem – sodobna medicina pa je nedvomno preveč usmerjena v lekarno in premalo na naravno povečanje virov odpornosti. Mislim, da so sodobni zdravniki preveč popustljivi glede afiziološkega načina življenja, zlasti glede kajenja in uživanja alkoholnih pijač. Mislim tudi, da nam premalo pomagajo, ko gre za to, da bi pridobili ljudi za športne metode utrjevanja zdravja v prostem času.

Naj opozorim še na vprašanje, zakaj se tako malo odraslih aktivno ukvarja s športom. Pešanje zaradi pomanjkanja gibanja (hipokinetoz) se polasča ljudi tako po malem, tako nevidno, da tega niti ne opazijo. Po malem pridobivajo na teži, po malem izgubljajo mišično moč, sposobnost srca, prožnost ožilja, prožnost prsnega koša, zmogljivost dihal in podobno. Gre za celo vrsto prezgodnih pojavov staranja in ljudje se po malem sprijaznijo z njimi in po navadi niti ne vedo, da gre predvsem za posledice napak v načinu življenja.

Še vedno se zdi ljudem normalno, da je 50-letni mož znatno težji primer ne more več teči. Malokdo ve, da bi moral biti človek v drugi polovici življenja primer ne more več teči. Malokdo ve, da bi moral biti človek v drugi polovici življenja vsaj za spoznanje lažji kakor v najboljših letih. Lažji zaradi tega, ker postajajo z leti šibkejše mišice in vezi, ki držijo in nosijo breme telesa.

Naše teze o športni aktivnosti in primerni telesni teži v drugi polovici življenja potrjujejo tisočeri zgledi. Poznamo veliko občanov, ki jih je športna rekreacija ohranila čvrste, vzdržljive in vitke vse do starosti. Na take ljudi naletite med planinci, vrtičkarji, nabiralci gozdnih sadežev, igralci tenisa, smučarji itd. Ko se pozanimате za njihov način življenja, vam povedo, da z rekreativno aktivnostjo v tej ali oni obliki nikoli niso prenehali.

Na podlagi znanja, ki smo ga dobili z izkušnjami, anketami in

znanstvenimi eksperimenti (Astrand, Holmann, Cooper) se danes s prepričanjem in z zaupanjem zavzemamo za redne telesne vaje in za športno rekreacijo v vseh obdobjih življenja. Potrebno pa je, da poznamo najpomembnejše značilnosti involucije, to je pešanja in staranja, da bi bila naša preventivna aktivnost kar najbolj uspešna. Če namreč vemo, kaj se dogaja v mišicah in v notranjih organih v letih staranja, bomo z večjim razumevanjem delali vse tisto, kar ohranja fizično sposobnost — „physical — fitness“, kakor imenujejo raziskovalci trdno zdravje, motorične sposobnosti in normalno telesno težo.

Za staranje in z njim pogojeno postopno upadanje telesne sposobnosti so značilni naslednji pojavi:

- telesna teža po malem narašča (pojavlja se rejenost, često že od 30. leta naprej);
- mišice atrofirajo, mišična moč upada, mišična napetost se znižuje;
- del hrustančastega tkiva poapni ali celo zakosteni. Gibljivost hrbtenice, sklepov in rebrnih stikov se zmanjšuje, prav tako se zmanjšuje prožnost prsnega koša. Bolečine v sklepih pogosto omejujejo razsežnost gibanja;
- minutni volumen v delovanju srca pada, pojavlja se poapnenje žil in povišan krvni pritisk. Del žilic lasnic (kapilar) zakrni;
- pljučna kapaciteta pada;
- prebava se slabša, pojavlja se težava z izločanjem;
- prilagoditvene (adaptacijske) in zazdravitvene sposobnosti organizma se znižujejo.

Tako bi lahko še in še naštevali. V medicini starosti (geriatriji) poznajo sto in več pojavov staranja, pri naših razmišljanjih pa smo omenili samo nekatere, predvsem tiste pojave razvoja navzdol, na katere lahko vplivamo s športno rekreacijo in sploh s športnim režimom v načinu življenja.

Pojavi involucije se začnejo pri nekaterih že zelo zgodaj, pri nekaterih pozneje, zanesljivo pa jih pospešuje afziološki način življenja: enostranske obremenitve, preveč sedenja, preveč bivanja v zaprtih prostorih, preveč hrane in pijače, umetno zatiranje utrujenosti (preveč počivil!), na drugi strani pa premalo sprostitve, premalo tistega veselja, ki ga lahko posredujejo športne igre, smučanje, izleti v naravo in podobno.

„Uro vitalnosti“ je treba navijati vsaj trikrat na teden, navijamo pa jo najbolj uspešno s tisto posebno priljubljeno dejavnostjo, pri kateri smo z dušo in s telesom pri stvari in pri kateri je intenzivnost gibanja tako velika, da se vsaj malo prepotimo. „Prepotiti se enkrat na teden, seveda, če je to posledica fizične aktivnosti, je bolje od lekarniških medikamentov“ (Hochrein).

Kakšna naj bo športna rekreacija starejših občanov, da bi ohranili zdravje in letom primerno telesno sposobnost? Predvsem je treba skrbeti za normalno aktivnost notranjih organov, zlasti srca in ožilja. Ponavljamo splošno znano dognanje, da zdravje ni odvisno od atletske razvitih mišic, temveč od organov za krvni obtok. Vsi izvedenci priporočajo dovolj dolge aerobne telesne vaje, to je take, ki sproti terjajo večje količine kisika. Take vaje so: živahna hoja, sprehajalni tek, kolesarjenje, plavanje, popotovanje na smučeh itd. „Za vsako srce je zelo koristno in celo nujno, da se utruji vsak dan od hoje. Vsak človek bi moral vsak dan prehoditi najmanj pet kilometrov, če si hoče ohraniti zdravo srce“ (V. Parin). Približno ena ura hoje na dan — to bi bil nekaj splošni minimum gibanja, ki je potrebno za zdravje.

Ce pa se odločimo za optimalno obremenitev organizma, je treba vsak primer reševati individualno in upoštevati vse pozitivne in negativne dejavnike poklicnega dela, kakor tudi konstitucijo, kondicijo in zdravstveno stanje slehernega posameznika. Če se starejši občan, ki se je več let gibalno zanemarjal, odloči za redno športno rekreacijo, je potreben najprej zdravniški pregled in posvet s strokovnjakom. Začeti mora po malem in ne sme pričakovati uspeha že po prvih tednih rekreiranja. V splošnih programih za starejše ljudi dajemo prednost planinarjenju, to je živahni hoji v naravi. Človek mora hojo vzljubiti, zaupati mora, da mu bo pomagala do boljšega stanja ožilja in dihal ter da bo vplivala ugodno tudi na stanje gibalnega aparata. Z gibalnimi variacijami v hoji je treba nadaljevati tako dolgo, da se tak človek usposobi tudi za sprehajalni tek.

Živahna hoja v naravi naj pomeni pripravo na zahtevnejše oblike športne rekreacije, pomeni naj pot do lahkotnega teka (s presledki hoje) in do drugih cikličnih vaj, ki delujejo aerobno. Ne smemo pozabiti,

da so za ožilje, posebno za ohranjanje kapilar najboljše tiste vaje vzdržljivosti, pri katerih pride do dovolj dolgo trajajoče in temeljite prekrvavitve vseh mišičnih vlaken. Kdor aerobne vaje zanemarja, je sam kriv odmiranju kapilar; njegove mišice postajajo z leti na pol mrtve, ker so samo še delno prekrvavljene, noge postajajo težke in mrzle. Kdor zanemarja aerobne vaje, opušča najbolj učinkovito preventivno aktivnost proti infarktu in drugim modernim boleznim srca in ožilja.

Iz povedanega sledi, da priporočamo za mladost vse športne vrste, za zrelost in starost pa lažje obremenitve — športe, ki so povezani s hojo in podobno. Nogomet je šport mladosti, starejši pa naj igrajo odbojko, naj se pomerijo v kegljanju in balinanju. Napačno bi ravnali, če bi se merili v sprintu, če bi se kosali v atletske skakanju ali če bi dvigali najtežja bremena. Prav tako bi ravnali napak, če bi se trudili s težkimi in nenavadnimi vajami na orodju. Če trdimo, da mora biti izbor športnih panog starosti primeren, želimo s tem opozoriti, da sta maksimalna mišična moč in maksimalna hitrost stvar mladosti, odlika starejših pa je v vzdržljivosti, spretnosti in ekonomičnosti gibanja.

Športna rekreacija za starejše občane ne bi bila popolna, če bi zajemala samo aktivnosti za notranje organe, za mišice in sklepe, kolikor toliko je treba skrbeti za ohranjanje spretnosti in okretnosti. Zato je treba misliti tudi na športne igre. Če ima, denimo, 40-letnik dobro kondicijo, lahko še vedno ohranja svojo sposobnost hitrega reagiranja v različnih priložnostih tako, da igra odbojko. Alpsko smučanje je primeren šport za ohranjanje okretnosti. Tenis igrajo nekateri do visoke starosti. Tistim, ki so težki in jih noge komaj držijo, priporočajo zdravniki tako imenovane sedeče športe: kolesarjenje, čolnarjenje, jahanje in podobno. Prav posebno jim pride prav plavanje (šport leže).

O športnih igrah je znano, da niso pomembne samo kot vaje spretnosti, okretnosti, preciznosti, koordinacije in reagiranja, temveč prav tako tudi kot vir razvedrila. Človek je duševno in družbeno bitje, šport in igre mu pomenijo tudi veselje, razvedrilo, doživljanje, sprostitve, potrjevanje samega sebe ter kdaj pa kdaj tudi pustolovščino. Za vitalnost človeka je njegov zdrav duh —

„mens sana“ — prav tako odločilnega pomena kakor njegovo zdravje.

Glede intenzivnosti vadenja poznamo nekaj splošnih načel; najbolj pomembno za odrasle in starejše pa je vsekakor načelo zmernosti. Čim starejši je človek, tem bolj naj bo zmeren tako pri športu in delu kot tudi pri uživanju hrane, pijače in počivil. Za stare občane niso primerne take telesne vaje, ko terjajo maksimalno prizadevanje, zadrževanje sape, skakanje v globino in podobno. Neprimerne so tudi take vaje, pri katerih so možni hudi padci in poškodbe — v starosti so zazdravitvene sposobnosti organizma mnogo manjše. Znani so sicer primeri, ko stari ljudje tekmujejo v teku ali smučanju na velikanske razdalje, vendar mislimo, da to ne sodi k aktivnosti za zdravje in preventivo, temveč na področje atraktivnosti. Fizične obremenitve morajo biti letom primerne in ne smejo izčrpati adaptacijske energije (Selye). Ker za vadbo starejših še nimamo znanstveno dognanih normativov, se moramo ravnati po občutku: če se med vadbo, po vadbi ali naslednjega dne slabo počutijo, če jih ne mika ponovno na igrišče, v vodo, v telovadnico ali na goro, je v tem znamenje, da so pretiravali. Pretiravanje pa je škodljivo in je zato v nasprotju s cilji športne rekreacije.

Za zaključek pa naj povzamem naslednje ugotovitve:

1. Če želimo delovnim ljudem dobro, jih moramo tudi v zrelosti in v starosti pridobiti za športno rekreacijo.

2. Omogočiti jim moramo starosti primerne športne vrste, predvsem: sodelovanje v trimskih akcijah, planinarjenje, plavanje, kolesarjenje, igranje odbojke, kegljanje, balinanje, streljanje.

3. Pri izbiri športnih aktivnosti moramo najbolj paziti na negativne posledice poklicnega dela (sedenje, statične obremenitve, enostranske obremenitve itd.).

4. Če želijo starejši občani tudi tekmovali, jim izberemo samo take športne panoge, pri katerih gre za vzdržljivost (hoja, tek, kolesarjenje, plavanje, tek na smučeh) ali za preciznost (streljanje, balinanje, kegljanje, tek na smučeh in podobno). Za preciznost (streljanje, balinanje, kegljanje, lažji slalom na smučeh in podobno).

5. Vse, ki se ukvarjajo s športno rekreacijo, je treba s stalnim izobraževanjem pridobivati za zdrav režim v načinu življenja.

Herman Berčič, asistent na VŠTK, Ljubljana

POMEN IN VLOGA PROGRAMIRANIH, ZDRAVSTVENO-PREVENTIVNIH IN REKREATIVNIH ODMOROV ZA DELAVCE

Razvojno obdobje, ki smo ga prešli, in stopnica, na kateri stoji danes naš delavec, občan in proizvajalec, priča o izredno hitrem tempu razvoja in razvojni dinamiki na vseh življenjsko pomembnih področjih.

Predvsem moramo povedati, da so posamezna delovna področja v naši teoriji in praksi obogatena z mnogimi spoznanji kot plod raziskovalnih in znanstvenoraziskovalnih prizadevanj in v mnogih primerih sad zlitja, tesne povezanosti in prepletanja posameznih znanstvenih disciplin.

Raziskovalni nemir posameznih strokovnjakov in skupin na sorodnih znanstvenih področjih je mnogokrat privedel do novih spoznanj in resnic, pri čemer je pot do uspeha vodila tako, da so raziskovalci upoštevali že dognana spoznanja in resnice dveh ali več znanstvenih področij.

Telesna kultura se kot družbeni pojav in sestavni del življenja našega delovnega človeka vse bolj oblikuje v samostojno znanstveno področje z notranjo organsko raznolikostjo in povezanostjo posameznih ožjih delovnih področij, med katerimi je za našega delavca še posebej pomembna športna rekreacija.

POVEZANOST MEDICINE IN ŠPORTNE REKREACIJE

Po teh nekaj uvodnih mislih se nam zdi zelo pomembno poudariti tesno prepletenost tradicionalno bogate medicine in porajajočega se znanstveno delovnega področja športne rekreacije. Teoretične osnove in spoznanja o tako imenovanih zdravstveno preventivnih in rekreativnih odmorih, prav tako pa njihova praktična realizacija v praksi namreč vodi le preko skupnega dela zdravnika in pedagoga oziroma andragoga s področja športne rekreacije, ki ga vse bolj pogosto imenujemo organizatorja športne rekreacije.

Znano je, da se je športna rekreacija že od vsega začetka povezovala z medicino in da so mnoga spoznanja medicinskih

ved našla svoje mesto v teoretičnih in praktičnih osnovah športne rekreacije. Šele v zadnjem obdobju pa je ta povezanost prešla klasične okvire sodelovanja in v tako imenovanih zdravstveno preventivnih in rekreativnih odmorih se delo strokovnjakov z obeh področij na moč prepleta.

V bistvu gre pri našem konkretnem primeru za tak način sodelovanja, od katerega lahko naš delavec na tem ali onem

Herman Berčič, asistent

delovnem mestu v industriji, rudarstvu ali v družbenih službah pričakuje mnogo koristi.

V vsakdanjem življenju je tudi v našem slovenskem prostoru vedno več primerov, ko se pri posameznih delavcih in skupinah ravnovesje na tehnični zdravja in boleznih počasi a vztrajno podira. Številni vzroki, ki povzročajo tako stanje, so bolj ali manj poznani. Predvsem gre za posledice sodobnega načina življenja in dela, kot so premajhna aktivnost, oziroma prevelika pasivnost današnjega človeka, velika duševna in statična obremenitev na delovnem mestu, preobremenjenost senzornih in drugih centrov, neredna in kalorično premočna prehrana ter mnogo vsakodnevni stresov.

Razvoj medicinske znanosti omogoča skupaj z drugimi dejavniki na eni strani vedno daljše in bogatejše življenje, vendar pa na drugi seznanja človeštvo z mnogimi uničujočimi degenerativnimi kroničnimi

bolezni našega visoko civiliziranega obdobja. Sem sodijo predvsem bolezn srca in ožilja, dihal, živčnega, živčnomišičnega sistema, prebavil itd.

Ta in podobna spoznanja vse pogosteje prihajajo tudi do našega delavca. Ob njih se marsikdo zamisli, posebej še, ker ga dnevne novice v tisku, radiu in na televiziji opozarjajo na ohranjanje zdravja, primerno psihofizično aktivnost in kondicijo, na večjo delovno sposobnost, kot posledico tega, da se ukvarja s športnorekreativnimi dejavnostmi.

Ob tem se pogosto porajajo vprašanja, kako čim dlje ohraniti zdravje in delovno sposobnost, kako zmagati v boju za srečo in zdravje in zadovoljstvo, kje in kako naj se delavec rekreira, da bo uspeh zagotovljen? Katero športnorekreativno aktivnost naj izbere in kako intenzivno naj vadi? Kolikokrat tedensko in koliko časa naj vadi, kdaj pričakuje sadove in kakšne? Na mnoga vprašanja, ki smo jih navedli, lahko odgovorita predvsem zdravnik in organizator športne rekreacije v tesnem medsebojnem sodelovanju.

ZNAČILNOST DANAŠNJEGA DELOVNEGA PROCESA IN REKREATIVNI ODMORI

Ob tej utemeljivi vzajemnega dela strokovnih delavcev omenjenih delovnih področij pa si pobljže oglejmo še nekatera dejstva, ki govorijo v prid temu sodelovanju v neposrednem delovnem okolju naših delavcev, v delovnih organizacijah. Pri tem mislimo predvsem na posamezne dejavnike, ki spremljajo današnji oziroma sodobni delovni proces, kjer sta vrhunska mehanizacija in tehnizacija prav gotovo ena glavnih značilnosti.

Tak specializiran in zmehanziran proizvodni proces (avtomatizirana in polavtomatizirana proizvodnja, tekoči trakovi) pa prav gotovo nosi s seboj številne negativne dejavnike, kar potrjuje tudi vsakdanja praksa, ob kateri se moramo še posebej zamisliti.

Če je fiziolog Berg ugotovil, da se je v današnjem delovnem procesu zmanjšala količina porabljenih mišičnih energij od 96 % na 1 %, potem nam to marsikaj pove. Pove nam, da je napredek v mehanizaciji delovnega procesa v večini primerov osvobodil delavca nekdanje velike telesne ali fizične utrujenosti in povzročil večjo živčno, in duševno utrujenost.

Vendar moramo reči, da je v naših delovnih organizacijah še mnogo takih delovnih mest, kjer v naravi dela prevladuje fizična komponenta, manj pa je udeležena tako imenovana umska komponenta. Podrobna analiza delovnih mest v delovnem procesu posameznih industrijskih vej (rudarstvo, metalurgija, gradbeništvo itd.), bi v marsičem razkrila negativne elemente, ki jih nosi s seboj delovni proces. Ob tej analizi, ki je posebej pomembna za programiranje oziroma vsebinsko oblikovanje posameznih rekreativnih odmorov, moramo posebej omeniti fiziološki in biomehanski aspekt, poleg tega pa tudi mikroklimo posameznih delovnih mest (ropot, prah, relativna vlaga zraka, sevanje itd.), ki je v mnogih primerih povsem specifična.

Tudi negativni vplivi posameznih mikroklimatskih dejavnikov na delavčev organizem postanejo čez več let še bolj očitni.

Utrujenost, ki jo povzroča delo, pospešuje še enoličje ali monotonija, nenehni stereotipni gibi kot posledica specializirane proizvodnje itd. Odvisnost delavca od stroja v marsičem krni izražanje njegove celovite osebnosti, delavec pomeni v produkcijski verigi strojev in ljudi le nezaten člen. Na delovnem mestu, kjer je največkrat sam s svojim strojem, ne more celovito sodelovati, ker je zaposlen le parcialno, zato pa to lahko tembolj stori v posameznih rekreativnih, športnorekreativnih ali drugih dejavnostih.

Glede na splošno znano krivuljo delovne sposobnosti, katere potek je v življenju delavca odvisen od številnih dejavnikov,

moramo reči, da na hitrejši pa-
dec te krivulje vpliva zmanjševanje
delavčevih funkcionalnih
spodobnosti, pri čemer gre naj-
večkrat za porušeno regulacijo
v delu posameznih organov,
organskih sistemov in podsiste-
mov. Vse to pa seveda slabi pri-
lagoditveno sposobnost de-
lavcev, tako da se le-ta vse bolj
zmanjšuje.

Temu zmanjševanju pogosto
porušenemu ravnovesju, ki smo
ga omenili, se lahko učinkovito
upremo z omenjenimi progra-
miranimi rekreativnimi odmori.

V naših razmerah v delovnih
skupnostih, TOZD, zavodih,
institucijah itd. bi morali ome-
njeno problematiko učinkovito
reševati za to strokovno uspo-
sobljeni kadri s področja šport-
ne rekreacije v tesnem sodelo-
vanju z zdravstveno službo
znotraj delovnega kolektiva.

V službi za športno rekreaci-
jo v delovni organizaciji, ki jo
vodi profesionalni strokovnjak
in kjer sodeluje skupina stro-
kovnjakov z različnih področij
(zdravnik, psiholog, sociolog,
ekonomist in drugi), se oblikuje
celotni program in ožji del tega
programa, ki zajema tudi plani-
ranje in programiranje omeje-
nih rekreativnih odmorov.

VSEBINA IN ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENO PREVENTIVNIH TER PROGRAMIRANIH REKREATIVNIH ODMOROV

Zapisi smo že, da organi-
zator športne rekreacije in
zdravnik že od vsega začetka
kar najtesneje sodelujeta. Kon-
kretno to pomeni, da lahko v
delovni organizaciji prek akcijskega
načrta in analize vseh ti-
stih bistvenih informacij, ki so
potrebne, omenjene rekreativne
odmore realiziramo v praksi.
Med temi informacijami so na
prvem mestu podatki o zdrav-
stvenem stanju delavcev in nji-
hovah psihofizičnih sposobno-
stih. Z analizo zdravstvenega
kartona in z oceno delovne spo-
sobnosti delavca namreč lahko
oblikujemo homogene skupine,
ki bodo skupno odšle na pro-
gramirani rekreativni oddih.

Nedvomno je potrebno zagotovi-
ti tudi kraj, ki ima ugodne
bioklimatske pogoje in mož-
nosti za uresničevanje programa
s področja športno rekreativnih
aktivnosti. Pri nas je že nekaj
takih krajev ob morju, v gor-
skem predelu in drugod (Porto-
rož, Kranjska gora, Jezersko,
Šmarješke toplice, Slatina Ra-
denci itd.), vendar bi pri neka-
terih morali obenem z gradnjo
hotelskih in drugih kapacitet

graditi tudi športnorekreatijske
centre.

Delavci, ki jih pošiljamo za
določen čas v novo okolje,
morajo biti seznanjeni z name-
nom in cilji programiranih re-
kreativnih odmorov, prav tako
pa tudi z rezultati, ki jih lahko
dosežemo, oziroma pričaku-
jemo.

Na podlagi dosedanjih raz-
iskav bi te rezultate lahko str-
nili v naslednje:

– Vzdržuje in izboljša se
funkcionalna sposobnost orga-
nizma,

– zmanjša se prekomerna
telesna teža z vsemi neugodnimi
posledicami,

– zmanjša se živčna nape-
tost organizma in normalizira
delovanje vegetativnega živč-
nega sistema,

– prirodni oziroma biološki
proces staranja poteka po-
časneje,

– zaustavijo ali ozdravijo za-
četne oblike različnih bolezni,

– značilno se poveča funk-
cionalna in delovna sposobnost,

O izboru delavcev v omeje-
ne homogene skupine ne odlo-
ča le njihova tako imenovana
koledarska starost, pač pa pred-
vsem njihova biološka starost,
ki je nedvomno individualno
pogojena. To individualno
oceno vsakokratnega začetnega

– v prvi skupino sodijo de-
lavci s pretežno telesnimi teža-
vami kot posledica težkega fi-
zičnega dela, dela na tekočem
traku, dela v prisilnih položajih
telesa itd.,

– v drugi skupini so psihič-
no izčrpani delavci (vodilna de-
lovna mesta, delavci, kjer delo
zahteva kreativnost in pretežno
umsko komponento itd.). Obe
ti skupini lahko delimo na de-
lavce v starosti do 40 let in nad
40 let.

– naslednjo skupino sestav-
ljajo delavci s prekomerno te-
lesno težo;

– v zadnji skupini pa so de-
lavci v starostnem obdobju od
55 do 70 let, upokojeanci in
drugi.

Skupine pa lahko izobliku-
jemo tudi na osnovi drugačnih
kriterijev. Ti programirani om-
mori trajajo po navadi od 10 do
20 dni, pri čemer opravimo
kontrolno uspešnosti v sredini in
na koncu, ko je aktivni odmor
zaključen.

Delavci so aktivni v skupi-
nah, ki jih vodijo strokovnjaki v
posameznih delovnih dnevih
dopoldan in popoldan (3 do 4
ure), vendar je doziranje za
vsakogar individualno.

Izbor športno rekreativnih
aktivnosti, ki ga pripravi orga-

stanje glede omenjenih zdrav-
stveno preventivnih in progra-
miranih rekreativnih odmorov v
delovnih organizacijah oziroma
v delovnih skupnostih.

Moramo reči, da smo v tem
primeru še povsem na začetku
poti in v posameznih TOZD na
tisti stopnji, do koder je prišel
razvoj celotnega področja
športne rekreacije.

Znano je dejstvo, da v mno-
gih, predvsem večjih delovnih
organizacijah z več kot 1000
zaposlenimi, še vedno nimajo
ustrezne službe za športno re-
kreacijo in profesionalnih stro-
kovnjakov, ki bi pri drugi etapi
akcijskega načrta, to je pri pla-
niranju in programiranju del
svojega časa in znanja posvetili
skupaj z drugimi dejavniki tudi
omenjenim programiranim re-
kreativnim odmorom.

Zato bo očitno potrebna
širša družbena akcija s samo-
upravnim dogovarjanjem in z
drugimi akcijskimi oblikami,
tako da bi se tudi v naših de-
lovnih kolektivih organizator
športne rekreacije skupaj s
psihologom, zdravnikom, so-
ciologom in drugimi z ramo ob
rami boril za večjo srečo in za-
dovoljstvo delavcev, za boljše
zdravstveno stanje, večjo de-
lovno sposobnost in produk-
tivnost itd.

Ob tem bi moralo odigrati
pomembno vlogo predvideno
Združenje strokovnjakov s pod-
ročja športne rekreacije v Slo-
veniji, s tem pa dobiva problem
v našem slovenskem zdravstvenem
in telesno kulturnem pro-
storu nove razsežnosti. Namreč
potrebno bo še tesnejše sode-
lovanje zdravstvenega področja
in telesno kulturnega področja
in to vse od bazičnega dela
zdravstvenih delavcev in stro-
kovnjakov telesne kulture, dalje
TOZD in delovnih skupnosti s
področja turizma, pa do naj-
višjih institucij, to je Medicin-
ske fakultete in Visoke šole za
telesno kulturo, kakor tudi in-
stituta za medicino dela, pro-
meta in športa ter instituta za
kineziologijo pri VŠTK.

Ob vsem tem pa ostaja aktu-
alno vprašanje o sodobno
oblikovanih organiziranih šport-
no rekreacijskih centrih, ki bi
hkrati z ustreznimi kadri zago-
tobili uspešno dejavnost na tem
ožjem področju športne re-
kreacije.

Menimo, da lahko z združe-
nimi močmi tudi v tem primeru
in nasploh zavrtimo hitreje kolo
razvoja in našemu strokovnemu
in družbenemu delu damo novo
kvaliteto – vse to v prid delavca
in občana kakor tudi širše druž-
bene skupnosti.

„Delovno predsedstvo“ okrogle mize

ali inicialnega stanja psiho-
fizičnih sposobnosti delavcev
lahko dobimo na osnovi meri-
tev, katerih rezultate nato pri-
merjamo s standardnimi nor-
mativi (denimo EKG, spiro-
metrija, maksimalna poraba ki-
sika, posamezne motorične
dimenzije – moč, hitrost, gib-
ljivost, koordinacija itd., psiho-
motorna koordinacija in dru-
ge.)

Na osnovi teh kazalcev uvr-
stimo vsakega delavca v svojo
programsko skupino. Ponekod
v praksi, denimo v Plavi laguni,
ki je znano turistično in šport-
no rekreacijsko središče in ki ga
uporabljajo predvsem hrvaške
delovne organizacije, v ome-
njenih programiranih rekreativ-
nih odmorih oblikujejo štiri
take skupine, in sicer:

nizator športne rekreacije, je
lahko zelo širok in obsega de-
javnosti nižje, srednje in višje
intenzivnosti. Med posamez-
nimi aktivnostmi srednje in
višje intenzivnosti naj omenimo
tek in hojo v naravi, daljše iz-
lete in ture, vadbo na TRIM
stezi, kolesarjenje, snučanje,
hoja in tek na smučeh, pla-
vanje, veslanje, športne igre itd.
Med aktivnosti, kjer dosežemo
lažjo intenzivnost, pa štejemo
streljanje z zračno puško, mali
golf, pikado, balinanje itd.

Ob primernem strokovnem
delu in izpolnjenih drugih po-
gogh uspeh prav gotovo ne bo
izostal in delavci se bodo zado-
voljni vrnili v svoje delovne
skupnosti.

Ob vsem tem se samo po sebi
zastavlja vprašanje, kakšno je

Dr. Nino Basanič, upravnik Zdravstvenega doma, Poreč

Dr. Josip Krajcer, vodja zdravstvene službe, »Delfin« – Plava laguna

NOVA POTA ZDRAVSTVENE REKREACIJE DELAVCEV

Nedvomno je ena najpomembnejših značilnosti sodobnega življenja velika zmehanziranost tako na delovnem mestu kot tudi v zasebnem življenju. To spreminja način življenja in nosi s seboj tako pozitivne kot negativne posledice. Sodobni način življenja zahteva od človeka veliko mobilnosti – seveda s pomočjo mehaničnih naprav (avto, vlak, letalo in drugo) – pa tudi veliko psihogeno aktivnost, ki jo pogosto spremljajo psihološke travme. Če ob tem omenimo samo še onesnaženost okolja, smo navedli najpomembnejše rizične dejavnike „bolezni civilizacije“. Včasih je ta nevarnost pretila samo visoko industrializiranim in urbaniziranim okoljem, danes pa vse to pomeni nevarnost tudi za vaško okolje, postaja nevarnost nas vseh. Prav to dejstvo nas je pred leti spodbudilo, da smo v Poreču ustanovili center, ki bi našemu človeku in ogroženi skupini ljudi zagotavljal preventivne ukrepe proti boleznim civilizacije.

Zdravstveni center „Delfin“ je v dveh letih svojega obstoja nudil pomoč več kot 1.500 našim delavcem, ki so bili tu na aktivnem oddihu. Vseh rezultatov teh prizadevanj sicer ni mogoče prikazati, saj obravnavamo še veliko skupin, vendar naj ob tej priložnosti opišemo prizadevanja pri eni od skupin. Naloga je bila opredeljena takole:

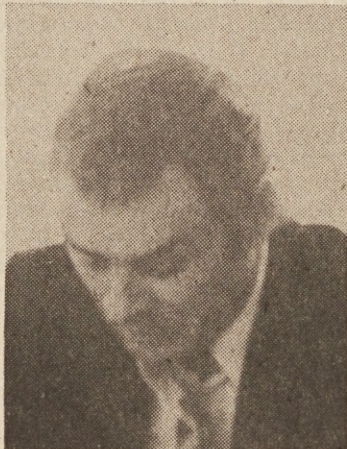
- ocenitev realnega psihosomatskega stanja posameznika,
- programiranje in izvedba najbolj optimalne vsebine, intenzitete in trajanja športne rekreacije,
- po testiranju ponovna ocenitev psihosomatskega stanja,
- z dobdelavo podatkov ugotoviti, ali je prišlo do pomembnejših sprememb funkcionalnih sistemov.

V našem primeru gre za skupino kmetijskih delavcev (traktoristov in voznikov kombajnov) iz Slavonije in Baranje. Na podlagi analize rezultatov obravnave te skupine lahko ugotovimo:

1. Skupino je sestavljalo 140 moških.

2. 98 % oseb je starih med 26 in 35 leti.

3. Pokazalo se je, da njihovo dosedanje izkoriščanje letnega oddiha ni bilo v skladu s sodobnim pojmovanjem rekreacije, saj je komaj 19,77 % oseb izkoristilo letni oddih zunaj mesta prebivanja, medtem ko jih je komaj 5,81 % izkoristilo oddih v katerem od po-

Dr. Nino Basanič

čitniških krajev ali ob morju.

4. S proučevanjem izbranih funkcionalnih kazalcev in pregledov (EKG, mala spirametrija, flometrija, dinamometrija, amstramd reakciometrija in antrometrija) pred in po programiranem oddihu je možno s statistično obdelavo in logično interpretacijo ugotoviti, da je po aktivnem oddihu prišlo do statistično pomembnega izboljšanja funkcionalnih sistemov.

5. Proučevanje stališč delavcev izpričuje absolutno pozitiven odnos (95 %) do takšnega oddiha in takega načina obdelave. Samo en delavec je pripomnil, da mu oddih ni koristil, in le nekaj delavcev se ni moglo odločiti niti za pozitiven niti za negativen odgovor.

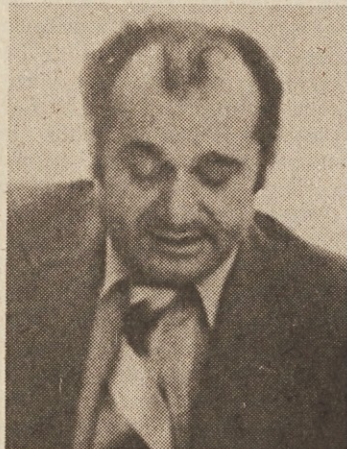
6. Navedemo naj še nekaj podatkov, ki so značilni za to skupino: s športom se nikoli ni ukvarjalo 75,35 % delavcev, plavati ne zna 35 % delavcev, deloma pa jih zna plavati 35 %. Iz osebne anamneze in pregledov je možno ugotoviti, da ima 26 delavcev zvišan krvni pritisk, 10 med njimi pa ima različne okvare srca itd.

Izkušnje rekreativne medicine, ki smo si jih pridobili v „Plavi laguni“, so opozorile:

1. Težko je zagotoviti potrebno število kvalificiranih

zdravstvenih delavcev, potrebno opremo in prostore za skupine delavcev, saj se te skupine med seboj razlikujejo tako po številu obiskovalcev kot tudi po času trajanja aktivnega oddiha.

2. V vsakem objektu tudi ni možno zagotoviti potrebne opreme, kadrov in prostorov za

Dr. Josip Krajcer

izvedbo posebnih programov.

Na podlagi teh ugotovitev je bil med vsemi turističnimi podjetji v Poreču in področno zdravstveno ustanovo sklenjen poseben samoupravni sporazum, ki zagotavlja:

- da bodo v slehernem objektu, ki je namenjen za aktivni oddih, zagotovljeni standardi tako glede prostora kot opreme.

Na podlagi tega dogovora je zdravstvena ustanova dolžna

- zagotoviti medicinski kader za izvedbo programa aktivnega oddiha,

- medicinski del posebnih programov (ki terja posebno opremo in kadre) pa bo izvajala posebna služba zdravstvene ustanove.

Na ta način je zagotovljeno:

1. standardni prostor in oprema ter kader v vseh objektih ter zagotovljena ustrezna raven kvalitete dela.

2. Ustanovitev posebne službe pri zdravstveni ustanovi omogoča poleg osnovnega programa (aktivni oddih) tudi izvedbo posebnih programov (aktivni oddih in rehabilitacija srčnih bolnikov, aktivni oddih in rehabilitacija pljučnih bolnikov, aktivni oddih in zdravljenje alkoholikov, aktivni oddih in testiranje rizičnih faktorjev kardiovaskularnih bo-

lezni, aktivni oddih in sanacija zobovja, aktivni oddih ob režimu pravilne prehrane itd.).

Oglejmo si, kako je to v praksi. Objekti, namenjeni za aktivni oddih, imajo standardni prostor in opremo za proučevanje parametrov za ugotavljanje psihofizičnega začetnega stanja in stanja ob odhodu posameznega delavca. Model za to je zdravstveni center „Delfin“, ki je tako prostorsko kot z opremo usposobljen za to dejavnost.

Glede na velikost skupine, ki prihaja na aktivni oddih, zdravstvena ustanova zagotavlja potrebno število medicinskih enot (v poprečju ena enota na 40 udeležencev aktivnega oddiha). Če bi bilo število udeležencev aktivnega oddiha tako veliko, da vseh ne bi mogli pregledati na isti dan in na istem mestu, bi del skupine pregledali v zdravstveni ustanovi ali pa v katerem od drugih turističnih objektov, namenjenih tej dejavnosti. Če pa bi prišle skupine s posebnim programom aktivnega oddiha, bi jih obravnavali po vnaprej dogovorjenem obsegu v zdravstveni ustanovi, vse nadaljnje postopke (fizikalne, distalne, medikamentozne) pa bi izvajali v prostorih turističnih objektov.

Takšna organizacija dela nam zagotavlja velike kapacitete, konstantno kvaliteto medicinskega dela, udobje udeležencev aktivnega oddiha in uporabo najsodobnejših medicinskih spoznanj, ki jih zagotavljajo stalni stiki s številnimi znanstvenimi ustanovami (v odvisnosti od programa).

Rezultati teh prizadevanj bi se morali odražati v izboljšanju človeškega zdravja, v zgodnjem odkrivanju bolezni in v rehabilitaciji ljudi, kar vse je možno doseči v ugodnem ambientu in v času, ki ni odvisen od bolniškega staleža, in to za ceno, ki je veliko bolj sprejemljiva od tiste, če bi se posluževali kakšne druge organizacijske oblike.

Ob koncu naj opozorimo, da v sestavi službe rekreativne medicine deluje tudi zdravstvena enota športne medicine. Ta služba ima na voljo sodoben kliničen laboratorij, RTG kabinet in na novo zgrajen oddelek s 30 posteljami.

Ivan Šegon in prof. Mario Paljar - Plava laguna, Poreč

IZKUŠNJE PRI IZVAJANJU REKREACIJE IN AKTIVNEGA ODDIHA V »PLAVI LAGUNI«

Športni center „Plava laguna“ obstaja od 1957. leta, ko je razvijal nekatere športne dejavnosti izključno na vodi: smučanje na vodi, potapljanje, jadranje, veslanje, plavanje in ribolov. V 1961. letu pa je športni center razširil svojo dejavnost tudi z drugimi športi: z malim nogometom, odbojko, košarko, rokometom, balinanjem, badmintonom in namiznim tenišom. Dotlej so za vse te dejavnosti imeli samo štiri strokovno usposobljene osebe. Hkrati z razvojem hotelsko-turističnega podjetja „Plava laguna“ pa se je širil in razvijal tudi športni center. Dandanes je športni center „Plava laguna“ največji in najbolj popolni center tako po velikosti kot po dejavnostih, ki jih razvija, pa tudi po kvaliteti storitev. To priznanje je dobil na natečaju za najboljši športni rekreacijski center, ki ga je organiziral JOTIS v Zagrebu.

Športni center vključuje tudi 11 podcentrov ob hotelih od Novigrada do Fontane, na območju kakih 20 kilometrov. Športni center omogoča gostom več kot 50 različnih športno-rekreacijskih dejavnosti na kopnem (športni tereni za športne igre), na morju, (plovila in dejavnosti na vodi in v vodi), na voljo pa ima tudi številne naprave za izvedbo posebnih programov.

Vrednost osnovnih sredstev in naprav športnega centra je bila 1. januarja 1975. leta 13.350.990,00 dinarjev, bruto dohodek centra pa je znašal ob koncu oktobra letos 8.000.000,00 dinarjev.

V športnem centru je stalno zaposlenih 30 delavcev, da pa bi med poletnimi meseci posloval normalno, zaposluje v tem času še 60 oseb. Vse to priča o tem, da so možnosti in izkušnje športnega centra za organiziranje in izvajanje različnih športnih rekreativnih dejavnosti zelo velike. Tako športni center že leta organizira študentske in delavske športne igre, različne turnirje, šahovske olimpiade. Na igrah so sodelovali študenti ekonomskih, elektrotehniških, veterinarskih, tehnoloških in strojnih fakultet iz vse Jugosla-

vije, delovni kolektivi INE, poštni delavci Hrvaške, podjetja za vodno gospodarstvo, mladi iz naftne in petrokemične industrije Jugoslavije ter drugi.

Večletna tradicija in izkušnje tega največjega jugoslovanskega turistično-športnega centra so ustvarile osnovo za kvaliteten napredek, za sodobne oblike rekreacije in oddiha za slehernega delovnega človeka. Kot posledica sodobnih oblik in načina življenja se pri čedalje večjem številu ljudi pojavlja telesna in duševna izčrpanost, kronična utrujenost, zmanjšanje delovne sposobnosti in različne bolezni. Med najvažnejšimi vzroki za vse to je vsekakor zmanjšanje telesne aktivnosti, mentalne in statične obremenitve na delovnem mestu, neredna in prebogata prehrana ter številni vsakodnevni psihični stresi - vse to zavoljo premajhne ali neustrezne mišične aktivnosti. Zavoljo premajhne mišične aktivnosti prihaja do zmanjšanja aktivnosti tudi drugih organov oziroma organskih sistemov, katerih delovanje je tesno povezano s telesno aktivnostjo. Številne znanstvene raziskave so dokazale, da je povečana mišična aktivnost pri različnih vajah ne samo povečala mišično sposobnost nasploh, temveč da je izboljšala delovanje številnih notranjih organov.

Ne smemo namreč pozabiti na vselej aktualno podmeno: „Funkcija se ohranja in izboljšuje s funkcijo“.

To, kar smo povedali, pomeni osnovo za sodobno programiranje aktivnega oddiha. Z znanstveno proučenimi programi aktivnega oddiha v športnem centru Plava laguna - programi so bili pripravljani v sodelovanju s fakulteto za telesno kulturo v Zagrebu - je možno doseči naslednje rezultate:

- ohranjanje in izboljšanje funkcionalnih sposobnosti ne samo mišičevja, temveč drugih organov in organskih sistemov,
- zmanjšanje in popuščanje živčne napetosti ob normalizaciji tonusa vegetativnega živčnega sistema,
- zaviranje procesa biolo-

škega staranja,

- pomembno povečanje funkcionalne in delovne sposobnosti,

- zmanjšanje odvečne telesne teže z vsemi posledicami, ki jih le-ta povzroča.

Pri omenjenih programih aktivnega oddiha posvečamo največ pozornosti, točnemu opredeljevanju funkcionalnih sposobnosti - tako prirojnih kot pridobljenih - za slehernega udeleženca, ki se vključuje v program. Na podlagi individualnih preiskav in z opredeljevanjem funkcionalnih sposobnosti razvrščamo uporabnike naših storitev v posebne skupine za izvajanje programov.

Mimo tega so za izvedbo aktivnega oddiha v Plavi laguni posebno pomembni tudi naslednji dejavniki:

- biološki,
- bioklimatski in dejavniki mikroklimne,
- nutritivni dejavniki,
- psihološki dejavniki,
- dejavniki športne rekreacije.

Tako programirane oblike aktivnega oddiha zagotavljajo številne pozitivne funkcionalne, morfološke in psihološke spremembe v organizmu vse do biološkega pomlajevanja in do povečane stopnje zdravja in delovne sposobnosti.

Ekonomski in socialni pomen izboljšanja stanja in psihofizične kondicije organizma je velik tako za skupnost kot tudi za posameznika.

Aktivni oddih v Plavi laguni organiziramo v naslednjih programskih skupinah:

1. Izčrpane osebe s pretežno telesnimi težavami (fizično delo v težkih delovnih razmerah, delo na tekočem traku, delo v nenormalnem položaju telesa itd.).

2. Osebe, ki so psihično izčrpane (vodilne osebe, delavci, ki se ukvarjajo z intelektualnim delom)

3. Osebe z odvečno telesno težo (v program vključujemo tudi redukcijsko dieto)

4. Starejše osebe (od 55 do 70 let, upokojenci).

Vsebina aktivnega oddiha je naslednja: po prihodu skupine pri slehernem udeležencu

ugotavljamo osnovno zdravstveno stanje in funkcionalne sposobnosti.

Z anketiranjem po vprašalniku I in z anamnestičnim listom I dobimo podatke, ki so zelo pomembni in uporabni. Na podlagi teh analiz vsakega udeleženca razvrstimo v določeno skupino za izvajanje programov, ki jih vodijo strokovni vodje. Program vsebuje rekreativne dejavnosti, ki trajajo dve ure dopoldne in dve ure popoldne.

Vsebina aktivnega oddiha je odvisna od prej navedenega in je velike, srednje in manjše stopnje intenzivnosti.

Aktivnosti so naslednje:

- večja ali srednja intenzivnost: tek in hoja v naravi, trim steza, kolesarjenje, veslanje, namizni tenis, odbojka, košarka, mali nogomet, badminton, vaje v trim kabinetu, kegljanje, plavanje, elementarne igre;

- manjša intenzivnost: streljanje, zračno puško, mini golf, namizni tenis, rusko kegljanje, balinanje, kegljanje, pikado, plavanje, hoja.

Po desetih dneh skupino ponovno testiramo. Naj navedemo nekaj delovnih kolektivov, ki redno pošiljajo svoje delavce na programirani aktivni oddih. To so:

- INA, Petrokemija, Kutina
- Ladjedelnica in tovarna diesel motorjev Uljanik, Pula
- OKI Zagreb
- Področni odbor sindikata kmetijskih delavcev Slavonije in Baranje
- INA, Nafta plin Zagreb
- Pivovarna Union Ljubljana
- Tovarna glinice in aluminija Boris Kidrič, Kidričevo
- Javna skladišča Ljubljana
- Rudarsko topilniški bazen Bor

- Kozmetični inštitut iz Prage - osebe z odvečno telesno težo.

S programom aktivnega oddiha in rekreacije omogočamo slehernemu udeležencu ne samo to, da se odpočije in razvedri v ugodnem okolju Plave lagune, temveč da bistveno izboljša tudi svoje zdravstveno stanje in funkcionalne sposobnosti.

Franc DROBEŽ,
Slovenijales, Ljubljana

Pogrešamo program

Slovenijales zaposluje v industrijski proizvodnji nekaj manj kot 15.000 delavcev, v trgovini pa skoraj 2.000 delavcev. Delovna organizacija s tolikšnim številom ima kajpak mnogo problemov med drugim tudi na področju rekreacije. Na današnji okrogli mizi je bilo rečeno - in to je resnica - da imamo zdravstveno in socialno zakonodajo tako izpopolnjeno, da zagotavlja vsestransko varstvo tako aktivnemu delavcu kot tudi upokojujencu. V zakonodaji torej ni vrzeli, zato pa je toliko globlja drugje. Še vedno namreč ni rešeno vprašanje usmerjanja sredstev za tako pomembno dejavnost.

Naj navedem nekaj konkretnih problemov:

Po samoupravnem dogovoru o osebnih dohodkih (sindikalna lista) vsako leto izločamo sredstva za regres za letni dopust, za rekreacijo delavcev. V praksi pa najmanj 90 % teh sredstev prelijemo neposredno na osbne dohodke in prek njih tudi v stanovanjsko gradnjo. Se pravi, družbeno hočemo sredstva namensko usmerjati, v praksi pa se to hotenje, da bi za rekreacijo namenjena sredstva tudi dejansko tako uporabili, zavoljo nedodelanega sistema največkrat skazi.

Druga sredstva v delovni organizaciji, ki prav tako niso majhna, so sredstva za izobraževanje, ki jih prav tako ne znamo učinkovito izkoristiti na področju razvijanja aktivne rekreacije.

Prek prispevnih stopenj namenjamo znatna sredstva za zdravstvo, ki tudi niso vselej racionalno izkoriščena. Sprašujem

se, ali je temu kriva vzgoja kadrov, ali pa način dela v zdravstvu. Naša splošna zdravstvena služba je res množična, toda žal premalo upošteva potrebe po aktivnem oddihu, kar pa, po mojem prepričanju pomeni enega najpomembnejših preventivnih ukrepov. Kako narediti korak naprej, kako spremeniti miselnost v glavah kadrov splošne medicine, da bi bila sredstva skupnosti boljše izkoriščena, da ne bi zdravniki samo pisali recepte za zdravila, ki jih pacienti morda niti ne jemljejo? To, kar počenjamo, pomeni dvojno škodo; prvič, ko zdravila kupujemo, drugič, ko jih ne uživamo.

Na področju komercialnega turizma je veliko rekreacijskih objektov, ki so pre malo izkoriščeni. Plava laguna v Poreču je ena tistih turističnih organizacij, ki skuša pomagati delovnim organizacijam, so pa še druge organizacije, ki bi ji rade sledile, saj imajo vse možnosti za to. Morda bi marsikaj spremenili že s tem, če bi delavce pošiljali v večjem številu na rekreacijo v zimskem času. Pogrešamo usmerjevalni program izdelan v podrobnostih, saj bi z njim lažje prebijali led na terenu.

Zoran KOS,
Pivovarna Union, Ljubljana

Letni dopust izkoriščamo neracionalno

Blizu 400 do 600 delavcev, odvisno pač od sezone, smo že uspeli vključiti v najrazličnejše oblike aktivne rekreacije, to je toliko pomembneje, ker so pri nas izredno

neugodne delovne razmere in še vedno veliko fizičnega dela. Delavci so tudi med seboj slabo povezani, zato smo prav v organiziranih oblikah rekreacije videli rešitev mnogih skupnih in osebnih problemov.

V aktivno rekreacijo težko pritegnemo ljudi, ki delajo v težjih delovnih razmerah, ker pač mislijo, da so že s fizičnim delom zadostili potrebi po gibanju. Vendar se nam je posrečilo, da smo v prvi etapi poslali skupino delavcev na rekreativni oddih, trudeč se, da bi jih tako lažje pridobili za to, da se po vrnitvi vključijo v načrtno delo na področju športne rekreacije. In res je po tej prvi akciji zanimanje za rekreacijo občutno naraslo. Delavci samoiniciativno prispevajo del svojega rednega dopusta za aktivno rekreacijo. Izvršni odbor sindikalne organizacije je podprl našo akcijo, zagotovili smo si tudi potrebna finančna sredstva. Ugotavljamo pa, da bo nujno potrebno organizirati strokovne službe (obratno ambulanto, kadrovske službe itd.), ki naj bi načrtno proučevala problematiko na tem področju.

Ker sem več let delal na področju varstva pri delu, lahko rečem, da so danes razmere bistveno boljše. Delavci se vključujejo v različne oblike rekreacije, saj vedo, da jim je le-ta potrebna in koristna. Sindikalne organizacije pa naj bi v bodoče odločnejše zahtevale, da bi v delovnih organizacijah zagotovili potrebna finančna sredstva tudi za to dejavnost. Tovrstne naložbe bi se delovni skupnosti kmalu obrestovale.

Še to: vemo, da letni dopust mnogokrat izkoriščamo neracionalno. Proizvodnja v delovni organizaciji je sezonskega značaja pa tudi kapacitete naših počitniških domov so preskromne, da bi lahko zadostili vsem potrebam. Zato bi morala naša organizacija skrbeti, da bi bile razpoložljive kapacitete kar najbolje izkoriščene, in to v sezoni in izven nje. Zato razmišljamo o tem, da svojih sredstev ne bi več investirali v gradnjo lastnih domov, ampak bi jih združevali s sredstvi drugih zainteresiranih organizacij.

V skladu s sprejetimi resolucijami o družbenoekonomskem razvoju moramo planirati tudi akcije na področju aktivne rekreacije naših delavcev. Vemo tudi, da je ogromno število delavcev rekonvalescentov v bolniških staležih. Vse te ljudi bi morali vključiti v ustrezne oblike aktivne rekreacije, ki bi jim vrnilo voljo in zmožnost za delo, skupnosti pa bi prihranili znatna sredstva.

Tone HANČIČ,
Zasavski premogovniki,
Trbovlje

Nejasen odnos med kurativo in preventivo

Zdravstveno zavarovanje sicer daje sredstva za preventivno zdravljenje, pri tem pa ni jasno opredeljen odnos med kurativo in

»PLAVA LAGUNA« TUDI V LJUBLJANI

„Plava laguna“ ima svoj TOZD za področje turizma „LAGUNATURIST“, ki je že ob koncu leta 1974 v Ljubljani odprla svoje predstavništvo. Predstavništvo je na Celovski cesti 147/b in ima telefon (061 - 54-369) ter telex 31-654 yu laguna. Predstavništvo posluje vsak dan od 8. do 15. ure (ob ponedeljkih do 17. ure), ob sobotah pa je zaprto. Vodja predstavništva je dolgoletni turistični delavec Stane Grilj.

Naj na kratko opišemo dejavnost TOZD Lagunaturist in njenega predstavništva:

— na področju SR Slovenije organizira skupine za zdravstveno-preventivno rekreacijo;

— delovnim organizacijam posreduje hotelske in druge zmožljivosti za letovanja na podlagi posebnih pogodbenih odnosov;

— delovnim organizacijam omogoča letovanja v avtokampih Novigrad, Červar, Poreč, Zelena laguna in Fontana z najemom karavan-prikolic ali z odstopanjem prostora za njihovo namestitve;

— nudi hotelsko-gostinske storitve ob izletih, vikendih in ob prazničnih dnevih;

— šolam, omogoča organizacijo različnih

oblik šole v naravi in strokovnih ekskurzij po posebnih cenah;

— v pred in posezoni nudi vzgojnovarstvenim ustanovam možnost počitnic v hotelskih objektih;

— organizira oddih upokojujencev po posebnih cenah;

— telesnokulturnim in športnim organizacijam nudi urejene terene in igrišča za vse športne panoge, organizira vadbo, tekmovanja in strokovne zdravniške preglede;

— sprejema organizacijo športnih tekmovanj in iger, tečajev za različne športne panoge (tenis, plavanje, podvodni ribolov, smučanje na vodi itd.);

— nudi možnosti za delo seminarjev, posvetovanj in kongresov (dvorana za predavanje ima 570 sedežev in naprave za simultana predavanja, po potrebi je možno dvorano spremiti steno razdeliti na dva dela).

Mimo navedenih dejavnosti posreduje predstavništvo tudi trajnejše oblike sodelovanja s podjetjem „Plava laguna“, kot denimo skupno investiranje, preskrbovanje počitniških domov z vsemi potrebščinami, projektiranje novogradenj in športnih objektov itd.

preventivo. Ugodnosti zdraviliškega zdravljenja so deležni le delavci, ki so že zboleli. Delovne organizacije plačujejo stroške v hotelu, stroške zdravstvenih storitev pa povrne skupnost zdravstvenega zavarovanja.

V ponazoritev: letos smo poslali 193 naših delavcev v zdravilišča, za kar smo namenili 35 starih milijonov. Predlagam, da omogočimo delavcem, ki so potrebni preventivnega zdravljenja, rekreacijo v Plavi laguni.

Ciril KLEMENČIČ,
Tovarna zdravil Krka,
Novo mesto

Sredstva imamo, kadrov pa ne!

Na pobudo sindikata smo v naši tovarni ustanovili športno društvo. Pri sestavljanju programa upoštevamo želje delavcev. Odločili smo se za dve smeri dela: za delo po sekcijah, ki jih je 17, in za organizirano rekreacijo v času rednega letnega oddiha.

Zelo nas zanima tudi aktivni odmor med delom. Sami smo kadrovske prešibki, da bi organizirali potrebne oblike rekreacije, zato si želimo, da bi bila visoka šola za telesno kulturo naš mentor, ki bi nam pomagal pri organiziranju športne rekreacije med delom v času odmorov.

Poleti smo imeli v naših počitniških domovih strokovnjaka, ki je skrbel za športno rekreacijo, vendar nismo opazili kakšnega posebnega zanimanja za to dejavnost. Vendar mislimo, da se bo to sčasoma spremenilo.

Predstavniki Slovenijalesa je omenil problem zdravljenja delavcev v zdraviliščih. Pri nas smo to uredili tako, da imajo naši delavci v zdravilišču brezplačno zdravljenje in rekreacijo.

Letos smo uvedli novo obliko rekreacije: kolektivno telovadbo za tiste delavce, ki imajo poškodovane sklepe. Prvi odziv na akcijo je bil zadovoljiv, več pa si obetamo od pomoči, ki nam jo bodo nudili strokovnjaki visoke šole za telesno kulturo iz Ljubljane.

S Plavo laguno doslej nismo sodelovali. Naše športno društvo dobi iz sklada skupne porabe blizu pet milijonov dinarjev, nekaj pa dobi od tekmovalnih panog in telesnokulturne skupnosti. Sredstva torej niso problem, pač pa nam primanjkuje strokovnega kadra za to področje.

Lojze VODOPIVEC,
Slovenija ceste, Ljubljana

Bolniških staležev je veliko preveč!

Tu smo se zbrali predstavniki delovnih organizacij, predstavniki sindikata in uredniških odborov, toda naši sklepi bi bili veliko bolj učinkoviti, če bi na sestanek povabili tudi direktorje in predstavnike zdravstvene službe ter obratnih ambulant. Če

imamo sredstva za izobraževanje sindikalnih delavcev, bi morali najti tudi sredstva za vzgojo organizatorjev rekreacije, saj radi poudarjamo: zdrav duh v zdravem telesu! Zdrav človek ne gre v bolnišnico, bolniških staležev do sedem dni pa je veliko veliko preveč...

Direktor, zlasti če je ekonomist, bo takoj izračunal, kolikšna je škoda, ker toliko ljudi ne dela. Vemo, da je staležev do sedem in do trideset dni v Sloveniji izredno veliko. Nekateri zelo radi zbolijo, ko prvega v mesecu prejmejo svoj osebni dohodek. Opustili smo družbeno kontrolo bolezenskih izostankov; disciplinska komisija sicer deluje, toda verodostojnost potrdil je težko gotoviti.

Pri nas smo prišli do prepričanja, da je prav rekreacija tista, ki delovnega človeka krepi duševno in telesno in mu nudi tisto, kar človek najbolj potrebuje. Tovariš iz Novega mesta je opozoril na velika sredstva, ki jih daje njihov kolektiv za rekreacijo svojih delavcev. Seveda je treba to pozdraviti, vseeno pa vztrajam pri tem, da bi morali predvsem zdravniki osveščati ljudi. Lahko tudi mimogrede, v ambulanti.

Dominik MURN, Gradis Ljubljana

Množične športne igre

Imamo tri počitniške domove, ki služijo našim delavcem za oddih predvsem v poletnih mesecih, saj pozimi domovi niso ogre-

ambulanti zdravnik tesno sodeluje s kadrovske službo. Tako smo si uredili evidenco manj zmožnih in kronično bolnih delavcev, socialna in zdravstvena služba pa se skupno ukvarja z njihovimi problemi. Za zdravljenje in za boljšo telesno kondicijo teh delavcev skrbimo tako, da obe službi skupaj s sindikatom pripravljata program za zdravljenje v zdraviliščih (Radenci, Rogaška Slatina, Kranjska gora) ali v naših domovih.

Res je tudi, kot je povedal tovariš iz Slovenijalesa, da je regres za letni oddih preveč povezan z osebnim dohodkom, zato ta sredstva pogosto ne izkoriščamo namensko. Poskušamo pa prek našega glasila osveščati delavce in jih seznanjati z bistvom problema.

Ivan LUŠTREK,
Donit Medvode

Možnosti za rekreacijo tudi med delom

Za področje športne rekreacije imamo strokovnjaka, ki smo mu omogočili nadaljnje izobraževanje na visoki šoli za telesno kulturo v Ljubljani.

Lani in letos smo dosegli lepe uspehe na področju organizacije športne rekreacije. Delavci iz vseh temeljnih organizacij sodelujejo na različnih športnih tekmovanjih,

Tekmovanja z jadrnicami so že tradicionalna v Plavi laguni. Prijatelj tega športa je vse več. Nič čudnega, če je število udeležencev regate, ki jo vsako leto organizira Plava laguna, čedalje večje.

vani. Slehermo leto se v njih zvrsti veliko število delavcev, tudi do tisoč.

Poleg tega vsako leto organiziramo množične športne igre po temeljnih organizacijah združenega dela. Udeležujemo se tudi tekmovanj na republiški in zvezni ravni. Rekreativne oblike najrazličnejših športov gojimo tudi v samskih domovih, v bližini obratov in v krajevnih skupnostih.

Veliko tega, kar je povedal tovariš Vodopivec iz Slovenija cest, velja tudi za nas. Tudi v našem kolektivu se srečujemo z velikim številom bolezenskih izostankov, največ takoj po prvem v mesecu. V obratni

aktivni so v klubih, športnih zvezah in podzvezah. Zaradi narave naše proizvodnje imajo možnosti za rekreacijo tudi med delom. Zainteresirali smo jih za plavanje - za kovanje v škofjeloškem bazenu jim kupujemo celo vstopnice - prav tako tudi za smučanje in za druge športe v naravi.

Naš plan socialnih dejavnosti, ki je sestavni del gospodarskega plana, predvideva rekreativne akcije za naslednje leto in tudi organizacijo letnih ter zimskih športnih iger. Tudi mi posvečamo športni rekreaciji precej prostora v našem internem glasilu.

Bogomil LILJA,
Tomos, Koper

Zdraviti bolnega ali preprečevati bolezen?

Ena naših tovarišic je bila na seminarju v Plavi laguni, v našem glasilu smo nato pisali o vsem, kar je pripovedovala po vrnitvi s seminarja. Seveda pa to ni dovolj...

Sindikalne organizacije naj bi spremljale delo animatorjev oziroma organizatorjev športne rekreacije, sčasoma pa bi bilo potrebno zaposliti poklicne organizatorje športne rekreacije. Če zahtevamo določeno stopnjo strokovnosti, izobrazbe, zahtevamo tudi telesno sposobnost za določeno delo. Prepričan sem, da je vse to le še stvar časa.

Tudi v Tomosu se vprašujemo, kaj je ceneje in koristnejše za delovno organizacijo in družbo; zdraviti bolnega in ga pošiljati od sanatorija do sanatorija, ali pa se zavzeti za to, kar nam zdaj nudijo v Plavi laguni?

Sodim in mislim, da še mnogi mislijo tako kot mi, namreč da je slednje vsekakor cenejše in koristnejše tako za posameznika kot za skupnost. Prav bi bilo, da bi tudi ekonomisti analizirali to vprašanje in povedali svoje. Prepričan sem, da smo v tem primeru odgovorni mi vsi, vsekakor pa bi kazalo tudi vodilne delavce povabiti na take in podobne sestanke, kakršnega smo organizirali danes, saj smo bili doslej v svojih prizadevanjih deležni premalo podpore prav pri direktorjih in drugih vodilnih delavcih v delovni organizaciji.

Dr. Janez PAVEC,
vodja centra za športno
medicino, Ljubljana

Več sodelovanja, več skupinskega dela!

Uvodni prispevki in razprava so osvetlili teoretično osnovo zdravstvene rekreacije delavcev in njene praktične aplikacije v prizadevanjih za varovanje in krepitev njihovega zdravja.

Profesor Ulaga je poudaril, da zdravniki premalo pomagajo pri pridobivanju ljudi za športne metode utrjevanja zdravja v prostem času. Tudi tovariš Drobež je govoril o problemu vzgoje kadrov in načinu dela zdravnikov. Merim, da diplomanti medicinske fakultete dobe pri študiju premalo informacij o fiziologiji telesnega napora zdravega človeka, o medicini dela in o medicini športa, da se premalo usposablja za izvajanje aktivnega zdravstvenega varstva delavcev. V Sloveniji imamo organizirano specializacijo v medicini dela, uvajamo pa specializacijo tudi v medicini športa. V

obeh programih je poudarek tudi na aktivni programirani rekreaciji delavcev in usposabljanju za skupinsko delo.

Pri problemu, ki ga obravnava današnje posvetovanje, je potrebno sodelovanje številnih strokovnjakov (psiholog, pedagog, sociolog, ekolog, ekonomist, tehnolog, zdravnik itd.) in institucij, ki se ukvarjajo z varovanjem in utrjevanjem zdravja delavcev. Soglašam s tovarišem Berčičem, da je v slovenskem prostoru potrebno tesno sodelovanje med medicinsko fakulteto, visoko šolo za telesno kulturo, njenim inštitutom za kineziologijo in inštitutom za medicino dela, prometa in športa pri kliničnem centru.

Opozorim naj tudi, da kljub večletnim prizadevanjem še nismo dovolj usposobili službe medicine dela, prometa in športa na vseh ravneh: v občini, regiji in republiki. Tudi nismo rešili vprašanja financiranja osnovne reprodukcije (preventivnih pregledov, aktivnih v telesni kulturi) in razširjene reprodukcije (prostori, oprema, specializacija kadrov). Zamujeno moramo dohiteti v naslednjem srednjeročnem obdobju, če hočemo bolje varovati naša življenja, zdravje in delovno sposobnost zaposlenih.

In še o pobudi, ki je prišla iz Poreča. Menim, da je Plava laguna lep dokaz, kaj je možno doseči s sodelovanjem turizma in zdravstva na področju aktivnega programiranega dopusta delavcev.

Martin HAVLINA,
Javna skladišča, Ljubljana

Zamisel spremeniti v dejanje

Zelo sem vesel, ko vidim, da smo se intenzivno lotili problema zdravstvene rekreacije delavcev. Seveda pa ne sme ostati le pri tem, saj vemo, da niso rešena ne finančna ne organizacijska in ne kadrovska vprašanja. Pozivam člane današnje „okrogle mize“, da v sodelovanju s sindikati in Visoko šolo za telesno kulturo ustanovimo odbor, ki bo intenzivno delal, da bi zamisel spremenil v dejanja.

Naj povem še to, da je pri nas v Javnih skladiščih dnevna rekreacija delavcev dobro organizirana. Z nekaterimi težavami pa se kljub temu srečujemo. Gre za probleme v zvezi z najemanjem objektov, oddaljenimi bivališči delavcev, neprimernimi urami za rekreacijo. Ljudje prihajajo na rekreacijo enkrat tedensko, tisti, ki pa pridejo večkrat, so redke izjeme.

Dr. Josip KRAJČER,
Plava Laguna, Poreč

Ponujamo sodelovanje

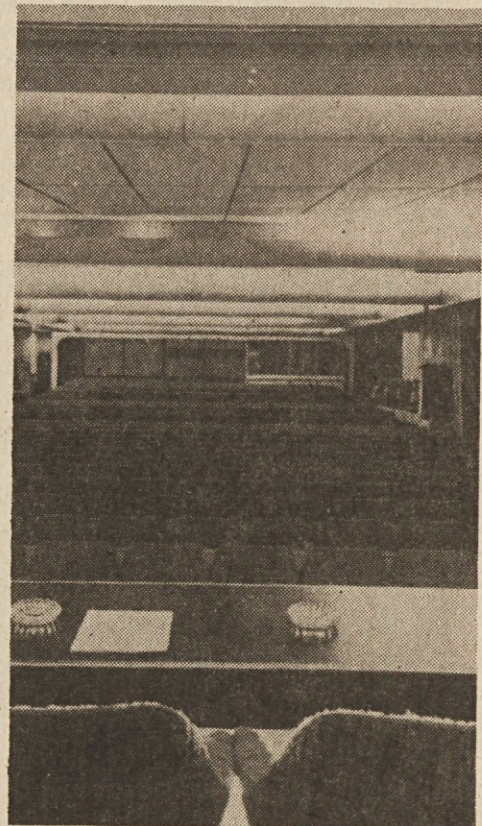
Danes je bilo izrečenih precej kritičnih besed na račun zdravstvenih delavcev. Pa tudi na račun delavcev, ki v vaših delovnih

organizacijah skrbijo za rekreacijo. Predlagamo vam, da pošljete na naš račun v Poreč vašega obratnega zdravnika in referenta za šport in rekreacijo, da bi se vključila v našo delovno ekipo. Vaši ljudje bi ostali pri nas 10 do 14 dni. Čeprav je to malo, bodo rezultati zanesljivo kmalu vidni. Če k temu dodamo, da se 95 % ljudi, ki so na zdravstveni rekreaciji pri nas, zelo pohvalno izreka o koristnosti takšne rekreacije in če se jih samo 20 % med njimi odloči, da bo tudi nadaljevalo z rekreacijo, smo kot pedagoški delavci mnogo storili za našo družbo. Organizacijska shema naše službe je sestavljena iz treh delov: diagnostike, programiranja in opravljene rekreacije. Zato bi bilo najbolje, da bi se zdravnik iz vaše tovrane vključil v diagnostiko, referent za rekreacijo pa v drugi dve dejavnosti naše službe.

Jože RAJŠP,
občinski svet Zveze sindikatov,
Maribor

Samo govoriti in nič storiti je jalovo početje

Iz prebranih referatov in razprave sklepam, da posvečamo precej pozornosti letnim dopustom delavcev. Toda le-ti predstavljajo za delavce samo del rekreacije. Za športno rekreacijo delavcev pa smo doslej storili zelo malo. Na tem področju premalo sodelujejo predvsem zdravniki. Mimo tega potrebujemo za športno rekreacijo delavcev tudi objekte. Zato je govoriti o pomenu in potrebi rekreacije jalovo početje, če tega v praksi ne moremo ures-

Kongresna dvorana v hotelu Delfin

ničiti. Načrtujemo velika naselja brez športnih objektov, kot da je to nekaj, kar naša mladina in odrasli ne potrebujejo. Gremo celo tako daleč, da zaradi gradnje stolpnice žrtvujemo še tiste skromne zelene površine, ki so ostale.

Sprašujem pa se tudi, kaj naj stori človek, ki je zadolžen za rekreacijo z ljudmi, ki so jim osnovne navade telesne kulture tuje? Upam si trditi, da nam zdravniki naredijo pogosto medvedjo uslugo, ko izdajajo potrdila o neposobnosti otrok za telesno vzgojo. Kdo bi mi lahko razložil, v katerem primeru otrok za to res ni sposoben? Takih primerov je prav na mari-borskem področju veliko.

Nade RAČIČ,
Republiški sekretariat
za industrijo, sektor za turizem,
Ljubljana

Povečati in popestriti možnosti delavskega turizma

Tudi mi smo ob različnih priložnostih razpravljali s predstavniki družbenih organizacij o rekreaciji delavcev in o tem, kako bi pospeševali te aktivnosti. Tovariš iz Pivovarne Union je dejal, da se bodo s političnimi organizacijami pogovorili o možnostih izgradnje novih zmogljivosti. Na eni strani so počitniški domovi vse manj zasedeni, na drugi strani pa se povečuje število delavcev z družinami, ki letujejo v komercialnih počitniških objektih doma in v tujini. Zavaljo tega tudi mi podpiramo zamisli o gradnji in financiranju delavskih rekreacijsko-turističnih centrov, ki naj bi zagotavljali prehrano in bivanje na primerni ravni, zlasti pa naj bi imeli na voljo sekundarne naprave in objekte za telesno in duševno aktiven odmor. Kot vemo, nastajajo pri izbiri lokacij za take samostojne centre nekatere težave, povezane z velikimi stroški za ustrezno turistično in splošno infrastrukturo. Zato predlagamo, da v Po-

reču v svojem programu dela upoštevamo poleg gradnje delavskih rekreacijsko-turističnih centrov tudi možnost skupnih vlaganj turistično emitivnih organizacij združenega dela s turistično receptivnimi organizacijami združenega dela, in sicer na podlagi pogodbenega izkoriščanja novih zmogljivosti in z delitvijo rezultatov združevanja dela in sredstev.

Praktično si to predstavljamo tako, da bi denimo organizacija združenega dela s pogodbo združila del sredstev skupne porabe z hotelsko organizacijo združenega dela. S sredstvi obeh organizacij in z najetimi bančnimi krediti bi zgradili nov hotel v nekem turističnem kraju, v pogodbi pa določili, koliko ležišč in za koliko dni v letu in v katerem času v kateremkoli hotelu, bi imela na voljo tovarna v kateremkoli hotelu, ki ga upravlja hotelska OZD. Hkrati naj bi se oba partnerja sporazumela tudi o tem, kolikšen del dnevnega penziona je s sodelovanjem pri skupni investiciji že plačala tovarna; razliko do polne cene pa naj nato plača vsak delavec sam. V tako pogodbo je mogoče vključiti tudi druge medsebojne obveznosti in ugodnosti.

Tak način pospeševanja turizma ima prednosti pred klasično gradnjo počitniških domov. Naj nekatere naštejemo:

- možnost, da delavci letujejo v različnih hotelih v istem kraju ali v različnih krajih,

- delavci se izognejo temu, da bi se v hotelu srečevali z istimi ljudmi kot v svoji delovni organizaciji,

- na voljo so jim vse naprave, všteti trgovine in zabavišča v turističnem kraju,

- možnost stikov z drugimi delavci je večja, saj so tudi tujci, ki letujejo pri nas, pretežno delavci.

Za njihovo delovno skupnost pa je prednost naslednja:

- lažje je dobiti lokacijo za nove hotelske objekte v turističnem kraju in v sestavi obstoječe organizacije združenega dela kot za kak izločeni objekt,

- gradnja takega objekta je cenejša, ker so objekti splošne infrastrukture (cesta, vodovod, elektrika, kanalizacija) zvečine že zgrajeni in je potrebno zgraditi le še priključke,

- objekt je takoj vključen v vse krajevne možnosti in povezave (trgovine, gostinski lokali, pošta, prometne zveze),

- odpadejo skrb in stroški za vzdrževanje objekta in za kader, ki je v počitniškem domu zaposlen največ tri mesece v letu in po navadi tudi ni strokovno usposobljen,

- odpadejo skrb in delno tudi stroški za nabavo živil in drugega potrošnega blaga, saj doslej počitniški domovi niso bili vključeni v dolgoročne pogodbe med dobavitelji in hoteli,

- s celotnim izkoriščanjem zmogljivosti se zmanjšajo stalni stroški za prenočitve,

- na sredstva sklada skupne porabe ni obvezne amortizacije, kar tudi znižuje stroške,

- proste zmogljivosti hotela so normalno vključene v agencijsko predprodajo,

- investicijska sredstva in sredstva sklada skupne porabe je možno združiti po pogodbi takoj in v celoti ali pa iz tega sklada prevzeti odplačevanje dela anuitete,

- organizacija lahko združi taka sredstva neposredno z gostinsko organizacijo ali pa se poveže več emitivnih organizacij združenega dela in skupno združujejo sredstva z receptivno organizacijo združenega dela,

- oprema (kategorija) hotela in cene so predmet dogovarjanja,

- pogodbe z gostinskimi organizacijami združenega dela lahko sklepajo z enakim učinkom tudi bodoče počitniške skupnosti,

- kot soinvestorji so lahko udeležene delovne organizacije pri devizni retencijski kvoti in pri zvezni premiji.

Z opisanim predlogom želimo povečati in popestriti možnosti pospeševanja delavskega turizma in hkrati opozoriti, da je letovanje samo del rekreacije delovnega človeka. Tudi tedaj, ko vzorno rešimo problem letovanja, namreč še vedno ostane aktualna tedenska rekreacija. Tudi v teh primerih pa so možne prej predlagane metode dela združevanja sredstev.

Ivan ŠEGON,
Plava laguna, Poreč

Hotelirstvo in zdravstvo z roko v roki

Plava laguna iz Poreča je dosegla dobre rezultate, ko se je pravočasno usmerila v množično organizirano rekreacijo v lastnih športnih centrih. In če upoštevamo, da je tudi hotelirstvo Plave lagune našlo skupen jezik z zdravstvom, potem doseženi rezultati res niso naključni. K materialni osnovi hotelirstva in zdravstva smo dodali še materialno osnovo v športnih objektih, rekvizitih in strokovnjakih za šport in rekreacijo. Tako imata danes Plava laguna in Poreč več teniških igrišč, športnih čolnov, igrišč za minigolf in drugih športnih objektov kot marsikateri republiški športni center. Dejstvo je tudi, kar smo spoznali na

Skupina hotelov Lotos

osnovi izvedenih anket, da se več kot 40 odstotkov naših gostov odloča za Plavo laguno prav zavoljo širokih možnosti za rekreacijo.

Jože MALIČ,
sekretar Sektorja za telesno kulturo in rekreacijo RS ZSS, Ljubljana

Kaže, da smo na dobri poti

Namen razgovora za „okroglo mizo“ je bil med drugim tudi v tem, da poleg uvodnih referatov zvemo, kaj o tem menijo tovariši iz organizacij združenega dela. V tem je razgovor tudi povsem dosegel svoj namen. Tematika naše razprave posega na področje, ki smo se ga lotili tudi v slovenskih sindikatih, sledeč sklepom 8. kongresa, med katerimi ima svoje mesto tudi skrb za rekreacijo delavcev. Prijetno je ugotoviti, da so akcijski programi vedno bližje stvarnosti in zahtevam športnih delavcev, kar pomeni, da resolucije nismo pisali na pamet, temveč je odraz resničnih potreb.

Poudarjena je bila potreba po usposabljanju kadrov za aktivno rekreacijo. Trenutno je v Sloveniji 26 profesionalnih delavcev za športno rekreacijo, ki delajo na sistemiziranih delovnih mestih. To je skromno število, toda prijavljajo se v čedalje večjem številu novi kandidati za šolanje in upamo, da bomo kmalu vsaj za silo zadostili potrebam po kadru.

Z veseljem ugotavljam, da smo s Plavo laguno iz Poreča dobili dokaj dobre in realne možnosti, da te zamisli uresničimo na bolj strokovni osnovi kot doslej. Seveda pa to ne pomeni, da bomo opustili tudi dosedanje sodelovanje s Partizanom Slovenije.

Naj še dodam, da smo za naloge na področju rekreacije delavcev letos usposobili 200 ljudi. To je več kot v vseh minulih štirih letih skupaj. Vse to je zelo pomembno in spodbudno za nas, kajti če te zamisli ne bi materializirali s kadri, bi vsi naši načrti obviseli v zraku. O prednostih organizirane aktivne rekreacije delavcev, ki jih je opisala tovarišica Račič, ne dvomimo. Strinjamo se s predlogi, ki jih je povedala v svoji razpravi. Mislim, da lahko z optimizmom gledamo v prihodnost.

Prof. Drago ULAGA,
VŠTK, Ljubljana

Strokovnjaki za rekreacijo

Visoka šola za telesno kulturo v Ljubljani izobražuje svoje študente tudi za področje rekreacije. Želimo, da mladina osvoji

in utrdi trajne navade za svojo rekreacijo, zato smo študijski program zožili v tem smislu, da študentov ne obremenjujemo z desetimi športi naenkrat, marveč samo s tremi ali štirimi, vendar s temi temeljito.

Razen tega smo organizirali tudi dva tečaja za športno rekreacijo na zahtevnejši ravni. Pri tem pa se zlasti borimo s prostorsko stisko. Prostora je komaj za 50 študentov, sprejeli pa smo jih 100.

Dr. Nino BASANIČ,
zdravstveni dom Poreč

Načrtni pregledi delavcev

Razen subjektivnih slabosti obstajajo tudi objektivni vzroki za nezadovoljivo zdravstveno službo. Tu mislim predvsem na prostor in opremo, s katero razpolaga zdravstvena služba v Sloveniji. V Poreču se s takšnimi problemi ne srečujemo. Predvsem se moramo za to zahvaliti vsem občanom, ki z razumevanjem rešujejo naše probleme. Tako bomo prav zdaj predlagali samoupravni interesni skupnosti za zdravstvo program dela, s katerim predvidevamo pregled vseh delavcev, da bi tako ugotovili njihovo psihofizično stanje. Na osnovi zdravstvenega stanja pregledanih delavcev naj bi izdelali tudi načrt rekreacije, po letu dni pa naj bi vse delavce ponovno testirali, in tako skušali dobiti objektivno oceno pomena rekreacije za zdravje delavcev.

Šime KALČIČ,
Plava laguna, Poreč

Domači gost — dobrodošel gost

Razprava je pokazala, kako prav je bilo, da se je Plava laguna usmerila v razvijanje aktivne rekreacije delavcev. To je bil pravzaprav povod in hkrati spodbuda za ta razgovor. Še posebej pa me je k razpravi spodbudila razprava tovarišice Račičeve, oziroma njen predlog, naj razmislimo o sodelovanju med hotelskimi organizacijami in drugimi organizacijami združenega dela. Našim delovnim organizacijam smo že ponudili roko. Tako smo pripravljene nuditi delovnim kolektivom na osnovi pogodb del naših zmogljivosti, predlagamo sklenitev samoupravnega sporazuma med zainteresiranimi organizacijami, del naših hotelskih prostorov je na voljo delovnim organizacijam za določeno ceno, ki je prav gotovo nižja od drugih hotelskih cen, možna pa so tudi skupna vlaganja v nove prostorske zmogljivosti.

Seveda so še druge možnosti sodelovanja, potrebno bi se bilo le dogovoriti. Mislim, da se ne motim, če rečem, da bodo pobude naletele na dober odmev v organizacijah združenega dela. Naša želja pa je, da kakih 40 % vseh naših zmogljivosti namenimo našemu delovnemu človeku.

Z zanimanjem sem poslušal tovariša Drobeža iz Slovenijalesa pa tudi druge tovariše, ki so govorili o slabo izkoriščenih hotelskih zmogljivostih, v katere je bilo vloženo toliko družbenih sredstev. Naša skupna hotenja bodo nedvomno pripeljala do boljšega izkoriščanja teh zmogljivosti v prid delavcev, ki bodo mučno čakanje v ambulantah radi zamenjali za prijeten odih v naših hotelih. S podporo družbenopolitičnih in strokovnih dejavnikov se bo to tudi uresničilo.

Na koncu naj izrazim svoje zadovoljstvo zavoljo dobre udeležbe na „okrogli mizi“ in se zahvalim tovarišem, ki so sodelovali v razpravi, in prav tako RS ZSS, Delavski enotnosti in novinarjem, ki so se odzvali povabilu na okroglo mizo.

Kako prijavimo skupino na zdravstveno preventivno rekreacijo

Center za zdravstveno-preventivno rekreacijo podjetja „Plava laguna“ Poreč ima za področje SR Slovenije na voljo 50 mest.

Preventivna rekreacija traja praviloma 14 dni (izjemoma tudi 10 dni). Orientacijsko je določeno za zimsko sezono 1975/76 nekaj terminov, in sicer: od 9. do 23. XII. 1975, od 13. do 27. I. 1976 in nato od 3. II. 1976 vsakih 14 dni (17. II., 2. III., 16. III. in 30. III. 1976). Sindikalne organizacije si lahko izberejo svoj termin, če imajo skupino z več kot 30 osebami. Za zdravstveno-preventivno rekreacijo lahko prijavitelje poljubno število kandidatov. Predstavnitvo bo na podlagi vrstnega reda prijav formiralo skupino od 30 do 50 oseb. O terminu bodo organizacije pravočasno obveščene.

Prijave morajo biti poslani najmanj 14 dni pred začetkom rekreacije. Prijava naj vsebuje poimenski seznam in naročilnico plačnika storitev.

Predstavnitvo lahko organizira poseben prevoz, denimo iz Ljubljane v Poreč in nazaj, po normalni ceni avtobusne vozovnice.

Cena zdravstvene-preventivne rekreacije je 125 din na osebo dnevno (brez turistične takse). V to ceno je zajeto:

- dvakratno medicinsko testiranje;
- polni penzion (namestitev v dvo-posteljnih sobah z lastnimi sanitariji in s centralnim ogrevanjem);
- dnevno po 4 ure programirane rekreacije pod vodstvom strokovnjaka in
- od zdravnika predpisana dnevna fizioterapija.

Skupina več kot 30 udeležencev ima 1 brezplačno mesto. Navedene cene veljajo do pričetka sezone 1976.

Prijave sprejema: Predstavnitvo „LAGUNATURIST“ Ljubljana, Celovška 147/b, tel. (061 - 54-369). Tam dobite tudi vsa potrebna pojasnila in druge informacije.

SMELO DOSLEJ IN TUDI V PRIHODNJE

Plava laguna Poreč je prav gotovo največja hotelska in turistična organizacija ne le ob Jadranu, pač pa v državi in uvrščajo jo med največje v Evropi. Toda Plava laguna ni le hotelsko-turistična delovna organizacija, kajti 2522-članski kolektiv se ukvarja tudi s kmetijstvom, živilsko-predelovalno proizvodnjo ter trgovino. Plava laguna je danes že zaokrožena reprodukcijska celota, njena današnja podoba pa je sad smotrnega gospodarjenja, stalnih naložb v povečevanje zmogljivosti ter večletnih integracijskih prizadevanj kolektiva, da bi zaokrožil svoje proizvodne in turistične zmogljivosti, združil delo in sredstva ter omogočil delovnim ljudem iz vse Jugoslavije dobro in ceneno letovanje.

ZRASTEL JE VELIKAN

Temelji za današnjo Plavo laguno, to najmočnejšo enoto poreškega gospodarstva, so bili postavljeni v 1957. letu. Vse se je začelo z nekaj lesenih hišic in šotorov. Prvo leto je bilo zaposlenih le 17 delavcev, ki so ustvarili 380 tisoč dinarjev celotnega dohodka. Le z 29.667 nočitvami so se lahko pred skoraj dvajsetimi leti „pohvalili“ v Plavi laguni.

Začetek je bil težak, saj ni bilo možnosti za najemanje kreditov, odnos do turističnega gospodarstva je bil mačehovski. Kljub temu pa so v Poreču začeli z izgradnjo naselja Plave lagune. Poleg bungalovov, restavracije s 550 mesti in terase za 600 gostov so zgradili tudi novo upravno zgradbo, gospodarski objekt, nov športni center in pralnico perila. K delovni organizaciji so se priključili tudi nekateri drugi gostinsko turistični obrati v Poreču in motel v Limskega kanalu. Ob koncu 1961. leta so tako v Plavi laguni, ki je sedaj štela 94 članov kolektiva, že dosegli 94.642 nočitev.

1962. leto pomeni za turistično gospodarstvo pomembno leto. Novi predpisi so omogočili občinam, da del deviznega priliva namenijo za kreditiranje razvoja turističnega gospodarstva. Plava laguna od takrat naprej ni več prepuščena sama sebi in iznajdljivosti kolektiva. Najeli so kredite. Že v 1965. letu so povečali zmogljivosti na 1681 postelj, nad naseljem Plavo laguno so zgradili v štirih etapah vile Bellevue in več spremljajočih objektov, šotori in lesene hišice pa so čedalje bolj odstopali svoje mesto zidanim objektom.

Najbolj plodno obdobje v razvoju Plave lagune so leta od 1966 do 1971, saj so v tem času zgradili več objektov v Zeleni laguni, ki je bila kot ustvar-

jena za oblikovanje novega, kompletnega in funkcionalnega turističnega naselja. Na polotoku, ki ga krasijo stoletni bori in čudovita kamenita obala, so adaptirali hotel Parentium, na njem je našla mesto skupina hotelov Lotos, novi hoteli Galeb in Albatros in kasneje še hotel Delfin, ki je največji penzijski hotel ob Jadranu.

Kolektiv pa je gradil tudi druge. V Plavi laguni je zrasel lepotec hotel Mediteran, severno od Poreča so poleg hotela Turist zrasle nove vile in bungalovi Špadići, zgradili so hotel Materada, ki po svojem komfortu ne zaostaja za Mediteranom. V Novigradu raste nov kompleks, saj so zgradili poleg obstoječih depandans hotela Laguna še nove hotele. Nekaj kasneje je bil zgrajen hotel Laguna v Zagrebu, poleg tega pa so povečali zmogljivosti v Fontani, starem ribiškem naselju južno od Poreča, v avtokampih itd.

Tudi v času od 1971. leta do danes se je v Plavi laguni marsikaj spremenilo tako v dejavnosti kot v organiziranosti te organizacije združenega dela. Prišlo je do integracije z delovno organizacijo za ribištvo in predelavo rib Školjka, z Mlinom ter Kmetijskim kombinatom Poreč. Zaključujejo več investicij, začenja se izgradnja sodobnega naturističnega centra Ulik. Plava laguna se je tudi včlanila v poslovno združenje Evroturist, ki je že začelo z gradnjo hotelov na področju Cervara. V novem turističnem naselju je že adaptiran hotel Parentius in v naslednjem letu bo sprejel prve goste tudi nov hotel A kategorije.

Lani je temeljna organizacija za kmetijsko proizvodnjo imela več kot 44 milijonov dinarjev celotnega dohodka, letos bo

imela že 75 milijonov in čez pet let bodo ustvarili že 155 milijonov dinarjev celotnega dohodka. V vinogradništvu, ki je tradicionalna dejavnost poreškega zaledja, so letos obdelali 210 ha, čez nekaj let naj bi obdelali že 500 ha.

Tudi sadjarstvo je razvita dejavnost, kajti zelo mnogo pozornosti posvečajo hitrejšemu razvoju predvsem oljkinih plan-taž ter nasadov lešnikov. Povrtinarstvo že z današnjimi 15 ha

reču in v njegovi okolici. 53 prodajnih mest od Mirna do Limskega kanala zgovorno pričajo o pomenu, ki ga ima ta delovna organizacija pri preskrbi Poreča in okolice, saj zadovoljuje prebivalstvo s prehrabeniimi in drugimi artikli, zasebne kmetovalce pa tudi z reprodukcijskim materialom in s strojno opremo za kmetijstvo. Če je drobna prodaja uveljavljena predvsem v okolici Poreča, pa se je ta temeljna organi-

V trim kabinetu

površin v znatni meri zadovoljuje potrebe hotelskega in turističnega kompleksa, pri poljedelstvu, kjer gojijo žitarice, lucerno in druge kulture, pa bodo sedanje zmogljivosti od 250 ha povečali do 1980. leta na 600 ha. Namesto sedanjih 1500 glav goveje živine se bo čreda povečala na 3000 glav, čreda ovac pa na 2500 glav.

214-članski kolektiv te temeljne organizacije ima velike načrte tudi na področju kooperacije z zasebnimi proizvajalci, saj predvidevajo, da bodo namesto 250 vagonov različnih pridelkov s pametno politiko sodelovanja in z novimi vlaganji razširili kooperacijsko proizvodnjo na 1000 vagonov.

Kmetijska dejavnost Plave lagune se torej zelo hitro razvija, prav tako tudi živilsko predelovalna. Ob hotelskih in turističnih zmogljivostih rastejo tudi nove industrijske zmogljivosti, ki svojo dejavnost tesno povezujejo s potrebami turistične dejavnosti organizacije združenega dela.

Plava laguna s svojo trgovsko dejavnostjo skrbi tudi za preskrbo turistov in prebivalstva v Po-

zacija uveljavila s svojo prodajo na debelo že po vsej državi. Laguna export-import pa iz leta v leto razširja svoje tipalke tudi na tujih tržiščih.

Mornarica Plave lagune, kot bi lahko imenovali 17 sodobno opremljenih ribiških ladij, skrbi za preskrbo Poreča in pa tudi drugih krajev v državi s svežimi ribami. Prodajajo jih tudi v drugih predelih države. Večino ulova pa ta temeljna organizacija predela v konzerve.

Omenimo naj tudi temeljno organizacijo Univerzal, ki je dejansko univerzalna, saj skrbi za vzdrževanje vseh obratov Plave lagune, razširja hortikulturno dejavnost ter s svojim delovanjem omogoča dobro počutje gostov Plave lagune.

Danes Plava laguna razpolaga s 11.000 posteljami v tako imenovanih „trdnih“ objektih, z 11.900 mesti v avtokampih, 468 mesti v karav-prikolicah in približno 1300 posteljami v hišnih enotah. To pomeni, da lahko Plava laguna v enem dnevu prenoči 24.668 turistov in jim nudi kompletne storitve. Takšne zmogljivosti so omogočile, da bodo letos imeli v

Plavi laguni že skoraj za 2 miliona nočitev.

BOGATA PONUDBA GOSTOM

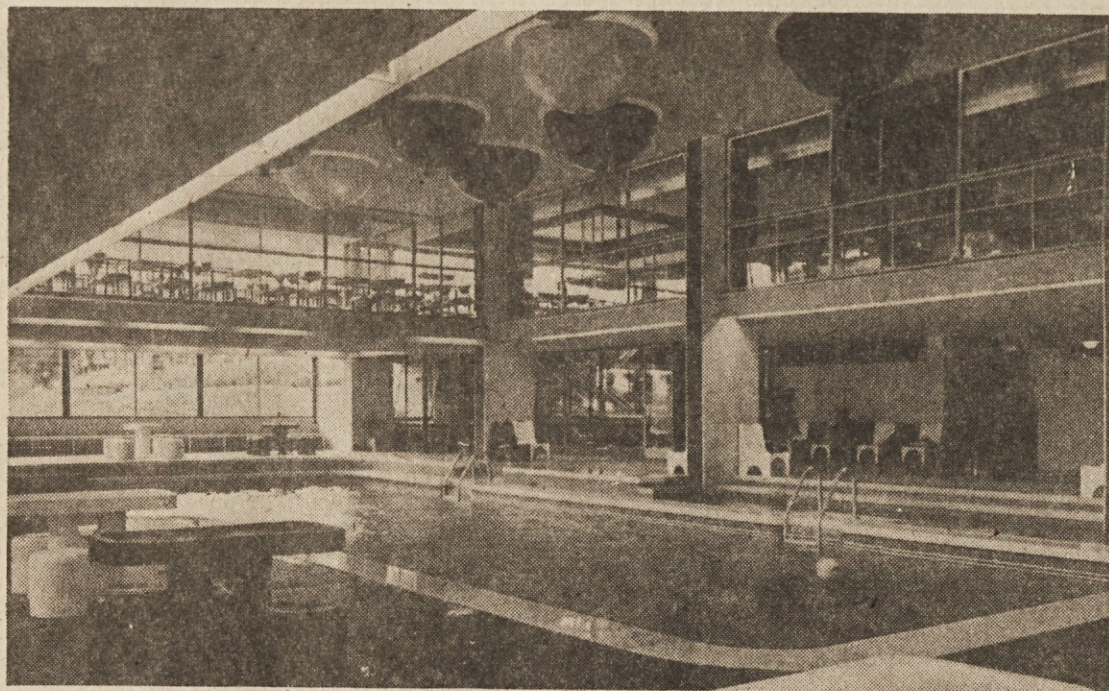
Seveda pa današnji turist ni zadovoljen le z ležiščem in s hrano. V sodobno turistično ponudbo sodijo številne usluge, o katerih morda še pred nekaj leti nismo niti razmišljali. Toda o tem so že zdavnaj razmišlili v Plavi laguni. Njihova ponudba je danes že skorajda popolna.

V vsakem hotelu imajo svoj instrumentalni ansambel, ki skrbi za ples in zabavo gostov. Centralni zabavni center je Internacional klub v hotelu Internacional, kjer je velika plesna dvorana, disco klub in nočni klub. Plesne dvorane, nočni klubi in druge možnosti za zabavo pa so skoraj v vseh hotelih.

V Plavi laguni organizirajo izlete sami ali v sodelovanju z drugimi agencijami tako po domovini kot v tujini.

Več kot odlične možnosti so v zmogljivostih Plave lagune tudi za organizacijo delavskih športnih iger, za načrtovane oddihe delovnih kolektivov, za oddihe čez vikend in za podaljšane vikende, za kongresni turizem in seveda tudi drugih hotelih so možnosti za različna posvetovanja, na katerih lahko sodeluje od 50 do 200 ljudi.

Že pred leti so v Plavi laguni začeli razmišljati o tako imeno-

Bazen v hotelu Parentium

vani izven penzijski porabi. Pri tem so še posebej skrbeli za šport in rekreacijo. Zgradili so centralni športni center in še 11 drugih manjših centrov. Tako danes omogoča Plava laguna kar 50 različnih športov. Vsako leto pa v Plavi laguni organizirajo tudi več športnih šol.

Plava laguna in njeni športni centri že leta prirejajo tekmovanja študentov skoraj vseh univerz Jugoslavije, delavske športne igre mnogih panog in delovnih organizacij, športne igre

mladine, šahovske turnirje, turnirje v bridžu, tekmovanja mojstrov loka in puščic itd., organizirajo različne kondicijske treninge.

Najnovejša aktivnost športnih centrov pa je organizacija programiranega, zdravstveno-preventivnega in aktivnega oddiha. Za to dejavnost so zgradili nov diagnostični in terapevtski trakt ter sodobno ambulanto v hotelu Delfin. Zgradili so tudi trim kabinet, veliko rekreacijsko dvorano,

objekt za hidromasažo, savne, zimski in letni bazen. Ta dejavnost, čeprav je nova, se zelo hitro razvija. Centralni športni rekreativni center je bil proglašen za največji, najbolje organiziran in najbolj kompletan center te vrste v Jugoslaviji, s tem je izpolnil pogoje, da postane mednarodni športno-rekreativni center, o čemer odloča ISCOPE-UNESCO.

V Plavi laguni predvidevajo, da bodo imeli v 1980. letu že 16.000 postelj v „trdnih“ objektih, 14.000 v avtocampih pa tudi v hišnih enotah se bodo povečale zmogljivosti za več tisoč postelj v primerjavi z zdajšnjimi. Ob koncu naslednjega srednjeročnega obdobja se bo število nočitev povečalo na 3 milijone, dnevno pa bo lahko Plava laguna sprejela kar 30.000 gostov.

V turistično gospodarstvo bodo do konca 1980. leta investirali 350 milijonov dinarjev, v kmetijstvo 100 milijonov, v trgovino 50 milijonov in v industrijo 25 milijonov dinarjev. V naslednjih petih letih bo torej kolektiv Plave lagune vložil v povečanje in modernizacijo svojih zmogljivosti skupno 525 milijonov dinarjev.

Kolektiv Plave lagune si je torej zadal za naslednjih pet let veliko odgovornih nalog. Čisti računi med temeljnimi organizacijami, solidarnost ter združevanje sredstev pa pomenijo tisto osnovo, na kateri gradijo svojo prihodnost delavci v Plavi laguni. Zato se tudi z optimizmom lotevajo novih nalog.

Tudi takšne oblike rekreacije in tekmovalnega športa z uspehom organizirajo v Plavi laguni

POSEBNE UGODNOSTI ZA UPOKOJENCE

V zimskih mesecih 1975/76 je „PLAVA LAGUNA“ Poreč določila v svojem hotelu B-kategorije „Delfin“ posebne ugodnosti za oddih upokoencev.

Hotel „Delfin“ ima notranji bazen z ogrevano morskovo vodo in več društvenih prostorov. Namestitev je v dvoposteljnih sobah z lastnimi sanitarijami. Vsi prostori so centralno ogrevani.

Cena za upokoence je 84 din dnevno na osebo (k temu je treba prišteti še turistično takso), dodatek za enoposteljno sobo pa znaša 30 din dnevno. Pri sedemdnevem bivanju je en dan brezplačen, pri štirinajst dnevnem pa dva dneva, kdor pa bi preživel v hotelu mesec dni, ima 15 % popusta. Upokoenci se morajo izkazati z odrezkom o prejemanju pokojnine.

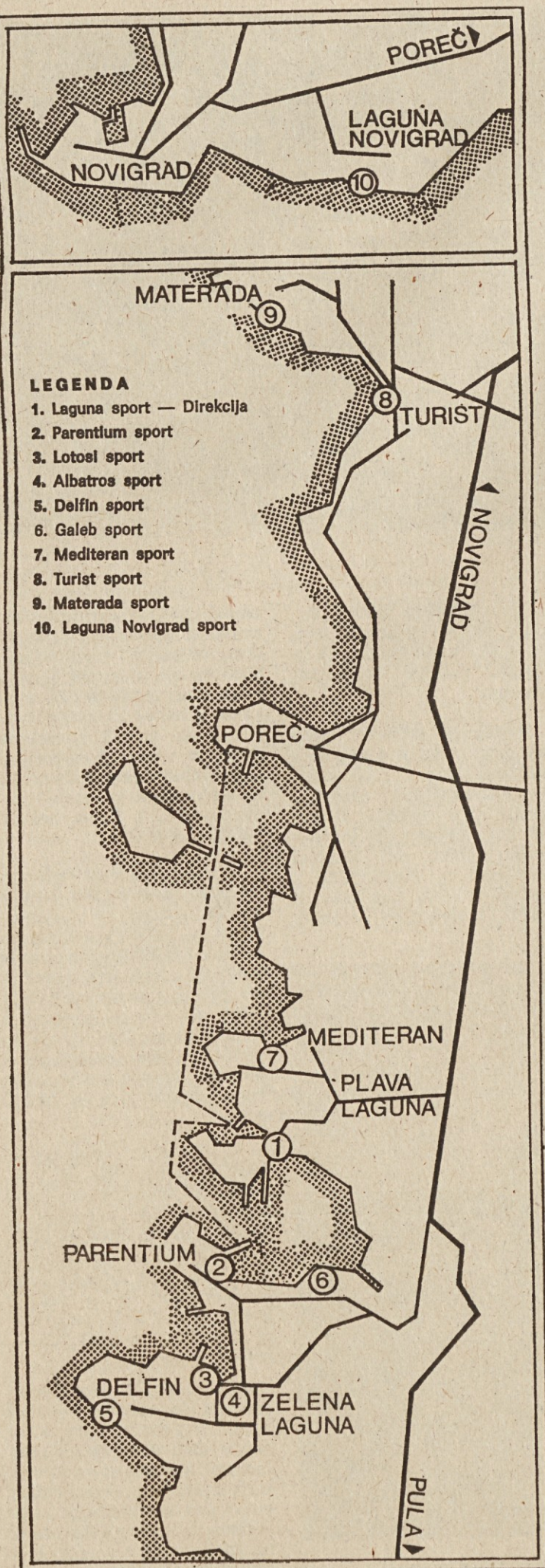
Prijave in rezervacije vam omogoča: Predstavnštvo „LAGUNA-TURIST“ Ljubljana, Celovška 147/b (tel. 061 – 54-369).

NA „OKROGLI MIZI“ SO SODELOVALI:

Jože Malič – RS ZSS Ljubljana; dr. Josip Krajcer – Plava laguna Poreč; dr. Nino Basanič – Zdravstveni dom Poreč; Ivan Šegon – Plava laguna Poreč; prof. Mario Paljar – Plava laguna Poreč; Andrej Otruba – Plava laguna Poreč; Jani Šavs – Iskra Commerce Ljubljana; prof. Drago Ulaga – VSTK Ljubljana; asist. prof. Herman Bercič – VSTK Ljubljana; Jože Rajšp – Občinski svet ZSS Maribor; Ivan Luštrek – Donit Medvode; dr. Janez Pevc – Inštitut za medicino dela, prometa in športa Ljubljana; Franc Drobež – Slovenijales, Ljubljana; Ljubo Stojanovič – Slovenija avto, Ljubljana; Edo Modic – Sava Kranj; Andrej Ulaga – Delavska enotnost Ljubljana; Stane Urek – Radio Ljubljana; Cveta Potočnik – Radio Ljubljana; Toni Haščič – Zasavski premogovniki Trbovlje; Franc Ruparšek – IUV Vrhnika; inž. Božidar Novšak – Komunalno podjetje Ljubljana; Jule Lenassi – Zavod za turizem Portorož; Ernest Marguč – Saturnus Ljubljana; Alenka Gorup – TGA Kidričevo; Kresimir Čutunilo – Glas Istre Pula, Olga Visković – Glas Istre Pula, dr. Samo Modic – Inštitut za medicino dela, prometa in športa Ljubljana; Lilija Bogomil – Tomos Koper; Šime Kalčič – Plava laguna Poreč; Stane Grilj – Plava laguna Poreč; Dominik

Murn – GIP Gradis Ljubljana; Suzana Rojc – SGP Primorje Gorica; Vili Bihal – Hmezad Žalec; Ciril Klemenčič – Tovarna zdravil Krka Novo mesto; Goran Vrbanac – Ladjedelnica Uljanik Pula; Alojz Hlača – Tovarna zdravil Krka Novo mesto; Dušan Carli – Salonit Anhovo; Janez Mikic – Rudniki svinca in topilnica Mežica; Nada Račič – Republiški sekretariat za industrijo, Ljubljana; Zlata Šilih – Mestni odbor ZZB NOV Ljubljana; Inge Vogrin – Mariborska livarna Maribor; Hinko Gričnik – Impol Slovenska Bistrica; Silva Dežman – Impol Slovenska Bistrica; Edvard Šega – Slovenijaparelele Ljubljana; Jožica Makarovič – Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja SRS, Ljubljana; Jože Kristan – Planika Kranj; Lojze Vodopivec – SGP Slovenijaceste, Ljubljana; Martin Havlina – Javna skladišča Ljubljana; Dušan Zupančič – Pivovarna Union, Ljubljana; Zoran Kos – Pivovarna Union, Ljubljana; Andrej Zapušek – TTKS Ravne na Korškem; Štefan Filipančič – Železarna Ravne; Hedi Bertonec – Obrtnik Ljubljana; Nada Muminović – GIP Gradis Ljubljana; Zdenka Jordan – Televizija Ljubljana; Boris Lenič – Delo Ljubljana; Milan Živkovič – Delavska enotnost Ljubljana; Zdravko Troha – RS ZSS Ljubljana.

„Okroglo mizo“ in prilogo Delavske enotnosti so pripravili: Andrej Ulaga, Stane Grilj, Marjan Horvat, Jelka Božič in Milan Živkovič – Uredil: Bojan Samarin – Tehnični urednik: Rafael Lindič

komentatorjev stolpec

KJE SMO
PO OKTOBRU?

Navkljub prognozam se je položaj gospodarstva v oktobru obrnil na bolje, vsaj kar zadeva proizvodnjo in izvoz. Umiritev dinamike dodatno prav tako prispeva k relativni stabilizaciji blagovne menjave in cen, medtem ko ob zniževanju dohodkov življenjski stroški še vedno rastejo.

Industrijska proizvodnja je, merjena s fizičnim obsegom, „narasla“ v primerjavi s septembrom za 4,1 %, kar je pripisati pretežno sezonskemu variiranju (novembra je pričakovati analogno znižanje iz istih vzrokov), tako da je desetmesečna raven le nižja (5,6 %) od devetmesečne (5,9 %). Vidno je zlasti upadanje nekaterih propulzivnih panog, kot so elektroindustrija, metalurgija, kovinska in kemična industrija. Zastaja tudi del predelovalne industrije, zato pa se je sezona gradbene proizvodnje ob lepem vremenu podaljšala, tako da njen obseg prerašča lanskega za 10 %.

Za promet velja, da izgublja na živahnosti, razen prevoza blaga po železnici in potnikov z javnimi cestnimi vozili.

Trgovina beleži poslovno previdnost pri menjavi blaga na veliko, na malo pa je prišlo v oktobru do 9 % povečanja prodanih količin, če upoštevamo stalne cene. Kljub temu desetmesečni obseg prodaje ne dosega lanskega in je pri grostih manjši za 1 %, pri detajlistih pa za 3 %.

V zunanji trgovini je čutiti učinkovitost družbenih ukrepov restriktivnega značaja. Izvoz je narasel oktobra za 31 %, na stopnjo povečanja je nedvomno vplivalo njegovo zmanjšanje v septembru. Uvoz pa se je v primerjavi z izvozom zmanjšal kar za 10 %. Tudi to gre delno pripisati dinamiki prejšnjih mesecev, saj je na primer samo v septembru narasel za 19 %. Desetmesečna primerjava z istim lanskim obdobjem kaže izenačitev obeh dejavnosti in prekoračitev lanskih dosežkov tako izvoza kot uvoza za 4 %.

Gostinski promet, pogojen s posezonskim zmanjšanjem turizma, hitro upada; iztržek v tekočih cenah se je oktobra zmanjšal za 13 %.

Cene vseh vrst so bile v ponovnem porastu, ki pa je razen v gostinstvu – umirjen in izboljšuje raven cen. To še zlasti velja za cene proizvajalcev industrijskega blaga, ki so oktobra narasle le za 0,1 in v desetih mesecih presegajo lansko raven za 31 %, medtem ko so jo v devetih mesecih za 33,4 %. Podobno gibanje cen velja v trgovini na drobno od 28,5 na 27,6 %, v trgovini na debelo pa od 32,3 na 30,4 %. Življenjski stroški, katerih giabnje v primerjavi s cenami vedno nekoliko zamuja, so v oktobru pokazali največji porast, to je za 1,2 %, v desetmesečnem prerezu pa že tudi težijo navzdol. Tako je njihovo povečanje v tem razdobju 26,8 %, v devetih mesecih pa je bilo 27,3 %.

Velja omeniti, da se zaposlovanje še nadaljuje. V oktobru je bilo sprejeto na delo 0,4 % prej zaposlenih, torej 2.635 delavcev in to zvečine (860) v industriji ter kulturno-socialni dejavnosti (710). Kljub temu nezaposlenost narašča: Konec septembra je bilo prijavljenih 10.311 oseb brez dela, kar je 18,7 % več, kot lani v istem mesecu. Osebni dohodki so se (izplačani v septembru za avgustovo delo, kajti novejših podatkov ni) po šestmesečnem povečanju končno zmanjšali. Vendar je zmanjšanje v glavnem posledica omejitve periodičnih izplačil in pa nadur; oboje sedaj predstavlja 7,3 % skupnega osebnega dohodka. Ker se življenjski stroški niso zmanjšali, se je realna vrednost OD zmanjšala za 1,6 %. V kumulativnem merilu pa beležimo doslej 26,4 % povečanje nominalnih in 0,9 % padec realnih osebnih dohodkov.

J. KMET

USPOSABLJANJE IN ZAPOSLOVANJE INVALIDOV

PO TRNJU DO DELA

Za presojo, kaj smo v zadnjih desetih letih storili na področju usposabljanja in zaposlovanja invalidov, so gotovo najbolj „na mestu“ podatki, zbrani v informaciji o zaposlovanju invalidnih oseb v Sloveniji, ki jo je pred kratkim pripravila republiška konferenca za rehabilitacijo invalidov in v kateri najprej zbode v oči srhljiva ugotovitev, da je v republiki med vsemi invalidi komaj 5 % poklicno usposobljenih!

ZAOZSTAJANJE
V POKLICNI
REHABILITACIJI

Toliko zaostajanje v poklicni rehabilitaciji zelo ovira številnejše zaposlovanje invalidnih oseb, čeprav smo že doslej v zveznih in republiških zakonih, z njimi pa tudi v mnogih samoupravnih sporazumih zapisali, da je ekonomsko najbolj učinkovito in človeško sprejemljivo, da invalidne in druge prizadete ljudi usposablamo in jim omogočamo stalno zaposlitev. Kljub nedvomnim načelom in ob dejstvu, da v Sloveniji letno primanjkuje 20.000 delavcev, je v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela čutiti premalo zanimanja in naporov, da bi poiskali „re-

zervo“ delovnih moči v zaposlovanju invalidov. Res je, da se včasih na prvi pogled pojavijo težave, kako in kje naj bi v podjetju zaposlili invalida, da se v njem dobro uveljavil in čim boljše delal in se počutil, še večkrat pa pri iskanju izgovorov glede teh težav marsikje preveč pretirava.

Tako po podatkih službe za zaposlovanje v Ljubljani delovne organizacije sploh ne prijavljajo prostih, za delovne invalide primernih delovnih mest, kar našemu glavnemu mestu s tolikimi zaposlenimi in delovnimi mesti ne daje ravno najlepšega spričevala. Razlog za to je, tako vsaj zatrjujejo nekatere delovne organizacije, strah, da bodo invalidi pogostokrat na bolniškem dopustu. Z druge strani pa je precej čudno, da bi OZD ravno na „tej točki“ tako skrbno bedele nad izostanki z dela in zaradi tega puščale invalide lep del njihovega življenja brez zaposlitve. Ne nazadnje zmanjšuje interes OZD za redno zaposlitev invalidnih oseb skoraj neizbežna nuja, da morajo nekatera delovna mesta prilagoditi sposobnostim invalidov, vendar jim je ta napor nemalokrat kar odveč.

ZAKON NAJ UREDI
ZAPOSLOVANJE

Pri nas sta že dalj časa na podlagi zveznih in republiških zakonov ter samoupravnih sporazumov zagotovljena posebno družbeno varstvo in pomoč vsem kategorijam invalidov, toda po omenjenih ugotovitvah jih je še vedno precej „zunaj“ zakonov. Zlasti veliko je takih, ki so brez statusa in nimajo praktično nobenih pravic.

Predvsem na te in vrsto spremljajočih problemov je mislila republiška konferenca za rehabilitacijo invalidov, ko je že pred dvema letoma sprejela stališče, da bi v Sloveniji po dolgih letih odlašanja slednjič le sprejeli zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb. Novi zakon naj bi omogočal in zagotavljal usposabljanje in zaposlovanje tudi tistim invalidom, ki nimajo teh pravic po veljavnih predpisih, tembolj zato, ker še nismo v celoti uresničili nove republiške ustave, ki je prinesla tudi nekaj novih načel o zagotavljanju posebnega družbenega varstva in družbene skrbi za invalide. O utemeljenosti sprejema nove republiške zakonodaje na področju usposabljanja in zaposlovanja invalidnih oseb zgovorno govori

že nekaj najbolj prepričljivih podatkov: cenijo, da je v Sloveniji ta čas od 135.000 do 142.500 invalidov od tega je 71.500 invalidov s priznanim statusom, torej z vsemi pripadajočimi pravicami, 32.000 invalidnih in prizadetih otrok ter kakih 31.000 evidentiranih invalidov brez statusa, potemtaka takih, ki so med množico ostalih najbolj prizadeti.

Zakonski osnutek opredeljuje zato za invalide vse tiste ljudi, ki zaradi svoje telesne ali duševne prizadetosti ali družbene neprilagodljivosti potrebujejo pri usposabljanju in zaposlovanju posebno strokovno pomoč in posebno družbeno varstvo. Načrtovalci nove zakonodaje so v osnutku novega republiškega zakona med drugim zapisali, da bi poslednje invalide osebe usposabljali in zaposlovali v „rednih, normalnih delovnih okoljih“, seveda z izjemo tistih, ki morajo zaradi posebne narave svoje invalidnosti v zavode za invalidno prizadete. Na osnovi novega zakona naj bi poleg obstoječih ustanavljali tudi nove invalidske delavnice.

OVIR NE BI SMO
BITI VEČ!

Predvsem pa naj bi z novo zakonodajo na področju usposabljanja in zaposlovanja invalidnih oseb v Sloveniji naposled rešili problem njihovega rednega zaposlovanja, saj zavoljo splošnega pomanjkanja delavcev zaposlovanje invalidov ne bi smelo več predstavljati posebnega vprašanja. Izkušnje namreč kažejo, da so mnoge delovne organizacije, ki imajo zaposlene invalide, z njimi in njihovim delom zelo zadovoljne.

Resnici na ljubo pa niti v takih primerih še ni konec vseh problemov v zvezi z zaposlovanjem invalidnih oseb. Zato zakonski osnutek predvideva v primerih, ko zaposlovanje invalidov ne bi dalo pričakovanih rezultatov, poseben tako imenovan „kvotni sistem“, to je, da bi organizacije združenega dela poslej zaposlovale invalide v določenem odstotku glede na skupno število zaposlenih oziroma bi prispevale določen denarni delež za usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb.

IVO VIRNIK

- Kaj pa to pomeni, tovariš?
- Izobražujem se ob delu!

LETOŠNJI PRIMANJKLJAJ V SLOVENSKEM ZDRAVSTVU PRESEGEL VSA PRIČAKOVANJA

Rešitev imamo, problem ostaja

Kaj storiti s presežki, to je tema, ki spremlja samoupravne interesne skupnosti na področju družbenih dejavnosti že od poletja naprej, ko je bilo Službi družbenega knjigovodstva naloženo, da usmerja dohodke interesnih skupnosti zgolj do višine odstotkov, začrtanih z letnimi finančnimi načrti posameznih SIS. Res je sicer, da je za nekatere SIS vprašanje letošnjih presežkov bolj ali manj postranska stvar, saj gre v večini primerov za neznatne svote, toda na drugi strani je to za zdravstvene skupnosti v republiki problem, ki presega vprašanje, na kakšen način bi vrnili gospodarstvu „preveč“ zbrana sredstva.

Potrebe našega zdravstva, tako osnovnega kot specialističnega so, če imamo v mislih samo spoznanje, koliko sredstev je potrebnih, da bi uresničili vse obveznosti, iz leta v leto večje, čeprav skoraj vedno sebi tako radi verjamemo in si obljublamo, da se bomo kot porabniki zdravstva ali kot izvajalci zdravstvenega varstva obnašali skrajno racionalno. Pri tem pa premalo upoštevamo dejstvo, da porabe v zdravstvu, kot de-

nimo na drugih področjih družbenih dejavnosti, ni mogoče natančno določiti že vnaprej. Tu je namreč cel kup spremljajočih pojavov, ki nam nemalokrat „zagodejo po svoje“.

Tako se pogosto dogaja na začetku leta, takrat ko nam besede več pomenijo kot številke. Toda prav zdaj, ko se oziramo nazaj, za naprej pa ocenjujemo še zadnja dva meseca v letu, se v hipu zaskrbljeni ustavimo pred temo, da bo letošnji primanjkljaj zdravstvenih skupnosti v Sloveniji znašal reci in piši okroglih 180 milijonov din!

Nič novega, bi bil najkrajši komentar! Saj se v slovenskem zdravstvu s problemi primanjkljajev srečujemo tako rekoč vsako leto. Tako je bilo tudi lani (ko so nazadnje našli izhod za ljubljansko in soboško regionalno zdravstveno skupnost), podobne „izhode iz slepe ulice“ iščejo prizadeti tudi letos, saj razmišljajo o valorizacijah programov in sredstev za zdravstveno varstvo.

Kako pa je sploh prišlo do tolikšnega primanjkljaja? V zdravstveni skupnosti Slovenije pripisujejo letošnji primanjkljaj

dejanskim gospodarskim gibanjem v letošnjem letu, ki precej odstopajo od načrtovanih, ne nazadnje pa tudi obnašanju zavarovancev kot potrošnikov, porabnikov zdravstvenih storitev. Toda, to je le ena stran medalje. Izjemno visok primanjkljaj lahko mirne duše pripišemo tudi povečanemu obsegu zdravstvenega varstva zaradi občutnega povečanja števila aktivnih zavarovancev, kar je posledica večjega obsega zaposlovanja, pa tudi povečanju materialnih stroškov v osnovni in specialistični zdravstveni dejavnosti. Razen tega se letos soočamo še s problemom prenosa sredstev iz splošne v skupno porabo, to pa v zdravstvu pomeni dodatne izdatke za zdravstveno varstvo nezavarovanih občanov; izdatke, ki jih zdravstvene skupnosti v svojih letošnjih finačnih načrtih sploh niso predvidele.

Vsi ti razlogi predstavljajo za republiško zdravstveno skupnost objektivne pogoje za letošnjo valorizacijo programov in sredstev za zdravstveno varstvo. V primeru, da bi jo ta ali prihodnji mesec opravili, bi se sredstva za zdravstvo, načrto-

vana za letos, povečala od sedanjih 3.622 milijonov na 3.800 milijonov dinarjev. Toda zakon o ukrepih za omejitev letošnje skupne porabe določa, da se sredstva za zdravstvo letos ne smejo povečati od „odobrenih“ 3.622 milijonov dinarjev. Ta problem bodo zdravstvene skupnosti uredile samo tako, da ne bodo zniževale prispevnih stopenj iz osebnega dohodka, temveč le prispevne stopnje iz dohodka temeljnih organizacij združenega dela.

Ker je bilo treba znižanje po zakonu opraviti najkasneje do 1. decembra, je izvršni odbor zdravstvene skupnosti Slovenije na svoji zadnji seji minulo sredo po hitrem postopku sprejel „drugo rešitev“ za ublažitev letošnjega primanjkljaja v zdravstvu. Odločil se je, da občinske in regionalne zdravstvene skupnosti takoj opravijo znižanje prispevnih stopenj iz dohodka TOZD, nekatere med njimi pa bodo za zadnja letošnja meseca popolnoma odpravile prispevne stopnje.

Rešitev za trenutno rabo torej imamo, žal pa problem v bistvu ostaja nerazrešen, tako da bo še povzročal glavobole. —iv

STE ŽE
NAROČILI
STENSKO
KOLEDARJE
1976

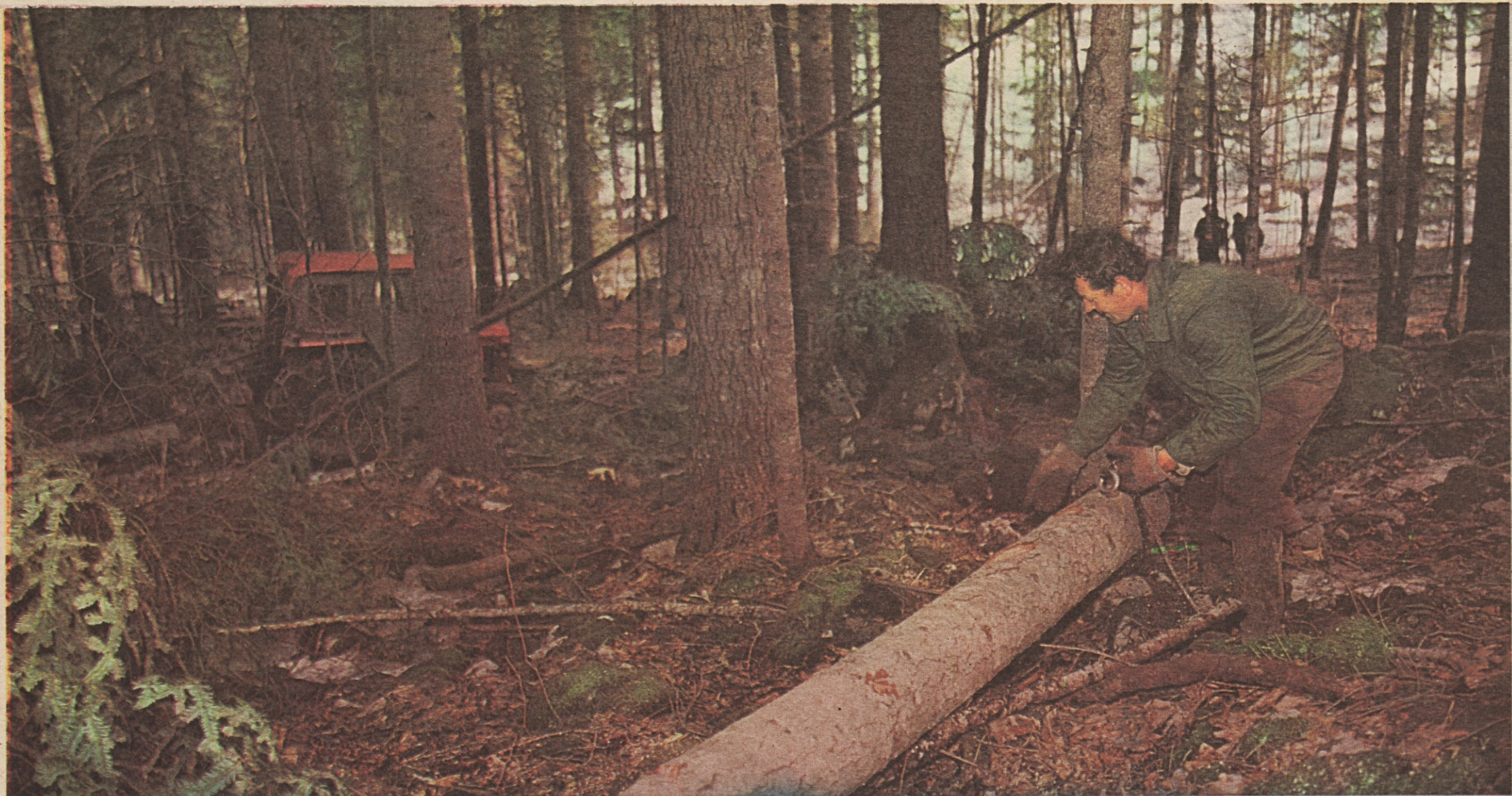
ČZP „DELA VSKA ENOTNOST“ je za 1. 1976 pripravila dva stenska koledarja z barvnimi turističnimi motivi Slovenije in Jugoslavije.

Format koledarjev je 33 × 49 cm z možnostjo dotiska reklamnih besedil delovnih organizacij.

Cena je izredno ugodna!

Zahtevajte vzorce!

Naročila sprejema: ČZP „DELA VSKA ENOTNOST“, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4/II.

Način dela in življenje gozdnih delavcev se je v zadnjih letih bistveno spremenil. Od sekire in ročne žage kot orodja, kočice iz lubja kot prebivališča in polente in fižola, ki so si ga sami kuhali kot osnovne hrane, pa vse do motornih žag, zidanih prebivališč in do urejene družbene prehrane. Kjer so prej s

konji vlačili hlode iz gozda do prevoznih poti, sedaj to opravljajo s traktorji. Njihovo delo pa je še vedno naporno in nevarno. — Foto: A. AGNIČ

PO SLEDEH STABILIZACIJSKIH PRIZADEVANJ DELAVCEV MARIBORSKE KOVINSKE INDUSTRIJE

VEČINA NE MISLI PRESPATI STABILIZACIJE

Izvršni odbor občinskega odbora sindikata delavcev kovinske industrije Maribor se je usklajeno vključil z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami v delovnih organizacijah v splošno družbeno akcijo za uresničevanje ciljev družbenoekonomske politike v letošnjem letu.

Izvršni odbor občinskega odbora je v začetku avgusta analiziral in ocenil situacijo v kovinski industriji občine Maribor in obenem sklenil, da bo ponovno ocenil probleme kovinske industrije, ko bodo znani točni podatki v gospodarskih gibanjih za letošnjih prvih devet mesecev.

„Skladno z dogovorjenim programom so v veliki večini delovnih organizacij pravočasno začeli z akcijo, ki je sedaj v polnem teku. Če govorim o veliki večini, seveda ne morem trditi, da velja ugotovitev za vse delovne organizacije. Ponekod so imeli kolektivne dopuste in so se v akcijo vključili nekoliko pozneje. Obstaja pa še nekaj delovnih organizacij, od katerih nismo dobili nikakršnih vsebinskih informacij o poteku akcije. Gre, denimo, za Jeklo Ruše, čeprav iz zanesljivih virov vemo, da ima kolektiv precejšnje probleme. V to skupino delovnih organizacij štejejo še Iskra Commerce, Maris, Metalpriminženiring itd. Tudi iz Tovarne kos in srpov Lovrenc nismo prejeli podrobnejšega poročila, vendar nas je obisk pri njih preprečil, da jih restrikcije niso prizadele...“, nam je uvodoma povedal Marjan Vozič, sekretar odbora za industrijo.

Nekaj mesecev je minilo od začetka akcije, kar predstavlja za stabilizacijo seveda nekoliko prekratek čas, da bi podrobneje ocenili opravljeno delo. Pa vendar...

„Sodeč po zapisnikih poteka akcija najuspešneje in najbolj zavzeto v kovinski industriji v srednje velikih delovnih organizacijah, nekoliko pa zaostaja v

velikih in najmanjših kolektivih...“, je nadaljeval Marjan Vozič. „Predlogi dopolnjenih ali na novo izdelanih stabilizacijskih programov, ki smo jih nekaj sicer dobili na vpogled bolj z intervencijo, niso, razen v dveh ali treh primerih, popolni. Predvsem jim manjkajo roki, kar pomeni, da niso časovno opredeljeni. Zelo konkretne stabilizacijske programe pa so si zadali denimo v Elektrokovini, Mariborski livarni in po svoje tudi v Primatu in Metalni...“

Kljub temu, da akcija še ni rodila pomembnejših konkretnih rezultatov, v Mariboru ugodno ocenjujejo njene prve korake. Očitna je namreč večja odgovornost vseh zaposlenih in zavzetost in pripravljenost delovnih ljudi in uresničevanje ciljev družbenoekonomske politike. V Mariboru menijo, da bo ta akcija, skupno s stabilizacijskimi ukrepi, pričela dajati vidnejše in konkretnije rezultate šele v prihodnjih mesecih.

Akcija za stabilizacijo je v velikih delovnih organizacijah, kot na primer v Elektrokovini, Metalni, Tovarni avtomobilov Maribor, Mariborski livarni in Primatu stekla razmeroma zelo hitro. Takoj so se sestali predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov in se seznanili z znano informacijo predsedstva CK ZKJ. Nekoliko pozneje so bili tudi zbori delovnih ljudi, ki so kritično ocenili vprašanja gospodarjenja in predlagali nekatere konkretne ukrepe, seveda s konkretnimi zadolžitvami. Poudarili so, da potrebujejo poglobljene analize strokovnih služb, na osnovi katerih bodo poslej lahko izdelali programe dela. Zadovoljili so posamezne službe, da pripravijo poročila o stabilizacijskih ukrepih po posameznih področjih, kot so denimo uvoz, izvoz, produktivnost, osebni dohodki itd.

V Metalni so imenovali komisijo za uresničitev ukrepov, kot

so jim predlagale družbenopolitične organizacije. V tej delovni organizaciji so zaradi spremenjenih pogojev na svetovnem tržišču zmanjšali uvoz kar za 30 % v primerjavi z lanskim letom. Na to so vplivali predvsem recesija, inflacijska gibanja in ne navsezadnje tudi politika svetovne banke, ki v manjši meri finansira energetske objekte.

V Primatu so zadolžili komisijo, ki je pripravila stabilizacijski program na osnovi predlogov strokovnih služb in političnega aktiva. Poudarjajo, da morajo zaostriti osebno odgovornost na vseh ravneh, predvsem vodilnih in vodstvenih delavcev, pri oblikovanju prodajnih cen pa morajo izhajati iz produktivnosti. Cene lahko narastejo le v primeru, ko so izčrpane vse notranje rezerve.

„V srednje velikih delovnih organizacijah in v nekaterih manjših, kot so na primer Tovarna stikalnih naprav, Atmos Hoče, EMO – TOZD TOBI Bistrica, Strojna in Strojkoplast, so na sestankih sindikalnih organizacij in predstavnikov organov upravljanja ter družbenopolitičnih organizacij temeljito obravnavali uresničevanje resolucije o osnovah skupne politike ekonomskega razvoja Jugoslavije. Delavci se zavedajo, da se morajo intenzivno vključiti v stabilizacijska prizadevanja, zato so med drugim sprejeli tudi programe varčevanja. V nekaterih delovnih organizacijah pa danes ugotavljajo, da niso zadolžili vodilnih delavcev za določena področja in da jih to delo še čaka...“, so nam med drugim povedali v Mariboru.

Eno z drugim: akcija je stekla! Ponekod bolj, drugod manj uspešno, ponekod takoj, drugje z zamudo. Bistveno pri vsem skupaj pa je, da bo po oceni mariborskih sindikatov kmalu rodila prve sadove, saj, kot kažejo sedanje analize, večina kolektivov akcije ne misli prespati.

CENEJŠA BI BILA DRAŽJA ELEKTRIKA!

Že nekaj let slovensko elektrogospodarstvo ne zmore zavoljo prenizkih cen električne energije pokrivati vseh stroškov proizvodnje električne energije in poslovanja elektrogospodarskih podjetij. Izgubo, ki je v posameznih letih nastajala, je družba pokrivala na razne načine, nikdar doslej pa ni, zavoljo najrazličnejših vzrokov, v polni meri obtemenila potrošnikov električne energije skozi ceno elektrike. Tako se dogaja, da zaradi nizke cene posamezni potrošniki kaj negospodarno trošijo električno energijo, saj takšno njihovo ravnanje, oziroma stroške takšnega obnašanja, pokrivajo tudi ostali porabniki toka.

Politika cen in ravnanje nekaterih potrošnikov, slaba preskrbljenost z kakovostno električno energijo (le te v največji meri primanjkuje zavoljo premajhnega obsega gradnje energetskih objektov v polpretekli dobi in naurejenega sistema finansiranja razširjene reprodukcije elektrogospodarstva) pa ni edina posledica takšnega stanja. Zavoljo cene električne energije, ki ne pokriva v celoti stroškov poslovanja, elektrogospodarstvu primanjkuje finančnih sredstev, je torej globoko nelikvidno. Da bi lahko tekoče poslovalo, mora najemati kratkoročna, premostitvena posojila, za katera plačuje krepke obresti. Stroški najemanja kratkoročnih posojil pa se, če smo prav posneli podatek, dvigujejo kar v višino nekaj deset milijonov dinarjev letno. Menja jih je v letošnjem letu že za okoli 40 milijonov din!

To pomeni, da je za prav tolikšen znesek rjša tudi letošnja izguba slovenskega elektrogospodarstva. V samoupravnem sporazumu o zagotavljanju sredstev za pokrivanje primanjkljaja iz prometa z električno energijo, ki ga pravkar sklepa samoupravna interesna skupnost elektrogospodarstva z djemalci ter v zakonu, ki bo zavezal porošnike na nizki napetosti, ki niso gospojinstva in ne TOZD gospodarstva, namreč iše, da je letošnja izguba dosegla znesek 32,89 milijonov dinarjev.

Vsi ti krediti torej povečujejo stroške oslovanja elektro gospodarstva in udarjajo ot bumerang na samo ceno električne

energije. Zavoljo tega ne družba ne posamezni potrošniki energije nimajo nikakršne koristi od politike cen, kakršno za sedaj vodijo v zvezi. Znano je, da je proizvodnja električne energije v Sloveniji zavoljo večjega deleža termoelektrarn dražja, kot v drugih republikah in da bi bilo smotrnejše, če bi ceno določali lahko v okviru vsake republike posebej.

Vsekakor v takšnem primeru skupščini interesne skupnosti slovenskega elektrogospodarstva ne bi bilo treba spreminjati sklepa, da ne bo pripravljena skrbeti za kritje primanjkljaja v poslovanju z električno energijo v prihodnjem letu, če cene za prodajo električne energije, ki jih bo sprejela ta skupščina, ne bodo uveljavljene. Hkrati je skupščina zahtevala, da se ji priznajo takšne pristojnosti, da bi lahko sama določala cene za prodajo električne energije v višini, ki bo zagotavljala vsaj pokritje stroškov za enostavno reprodukcijo. Ta temeljna pravica – pravica do samoupravnega odločanja, pa je že tako zapisana v ustavi in tudi v samoupravnem sporazumu o ustanovitvi te SIS.

Interesna skupnost elektrogospodarstva se zavoljo vseh naštetih negativnih posledic sedanjega sistema finansiranja tekočega poslovanja elektrogospodarstva – skozi nizke cene in kasnejše zbiranje dodatnih sredstev za pokrivanje nastale izgube – zavzema za drugačno politiko cen. Le-ta naj bi omogočila že s ceno električne energije pokrivanje stroškov enostavne reprodukcije v elektrogospodarstvu, uveljavljena pa naj bi bila dolgoročno. Za takšno politiko se zavzemajo tudi tisti potrošniki, katerim cena električne energije pomeni visok prispevek v strukturi lastne proizvodne cene. To je seveda razumljivo. Takšna politika cen, ki omogoča jasne kalkulacije in tudi umirjeno naraščanje ene bistvenih stroškovnih postavk, dovoljuje tudi natančneje planiranje in pa, ne nazadnje, neposredno in posredno znižuje stroške proizvodnje. To pa je tista postavka, ki je v sedanjih stabilizacijskih naporih nikakor ne bi smeli imeti v „rezervi“.

R. B.